

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Vliv MDGs na zlepšení postavení žen v rozvojovém světě.
Analýza a komparace situace v Myanmaru, Vietnamu
a Thajsku

Bakalářská práce

Vypracovala: Michaela Vacková

Vedoucí práce: Mgr. Eva Homolková

Praha 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

V Praze dne

.....

Podpis

Poděkování

Chtěla bych velmi poděkovat své vedoucí Mgr. Evě Homolkové za vedení práce ze zahraničí, hodnotné připomínky a trpělivost při zpracování práce.

Anotace

Na přelomu tisíciletí přišla Organizace spojených národů ve spolupráci s dalšími mezinárodními institucemi s novým celosvětovým konceptem rozvojové pomoci.

Bylo vydefinováno několik problémových oblastí, z nichž vykrystalizovalo osm konkrétních Rozvojových cílů tisíciletí. Ty byly přijaty v rámci Deklarace tisíciletí všemi tehdejšími 189 členy OSN na Summitu tisíciletí v roce 2000 a rokem pro splnění cílů byl stanoven rok 2015. Předmětem této práce budou dva cíle, které se zabývají genderovou nerovností a reprodukčním zdravím žen. Bude analyzováno a srovnáváno jejich naplňování v průběhu posledních 15 let ve vybraných státech jihovýchodní Asie - Thajsku, Vietnamu a Myanmaru.

Abstract

At the turn of the millennium, the United Nations, in cooperation with other international institutions, proposed a new worldwide concept of development aid. Through identifying several crucial problem areas, they managed to define eight specific Millennium Development Goals. They were accepted as a part of the Millennium Declaration by the 189 members at the 2000 Millennium Summit. The year 2015 was set as the deadline year for meeting these goals. The objective of this thesis focuses on two particular goals: gender inequality and the reproductive health of women. The thesis will follow the implementation and accomplishment of these goals over the last 15 years in selected countries of Southeast Asia - Thailand, Vietnam, and Myanmar.

Obsah

1. Úvod.....	1
1.1. Zaměření práce.....	1
1.2. Cíl práce.....	1
1.3. Struktura práce.....	4
1.4. Prameny.....	4
1.5. Metody.....	5
2. Historie OSN a její rozvojové pomoci do třetího světa se zaměřením na jihovýchodní Asii.....	7
2.1. OSN a cesta k Summitu tisíciletí.....	7
2.2. Mezinárodní rozvojová pomoc v jihovýchodní Asii.....	9
2.3. Summit tisíciletí.....	12
2.4. Rozvojové cíle tisíciletí.....	12
2.5. Financování Rozvojových cílů tisíciletí.....	15
2.6. Kritika Rozvojových cílů tisíciletí.....	16
2.7. Cíle udržitelného rozvoje.....	17
3. Rovnost žen v rozvojové politice OSN a v MDGs.....	18
3.1. Genderová problematika v politice OSN a v MDGs.....	18
3.2. Charakteristika MDGs, které se k této problematice váží a jejich celosvětové naplnění.	19
3.2.1. MDG 3: Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti.....	19
3.2.2. MDG5: Zlepšit zdraví matek.....	21
3.3. Naplnění vybraných MDGs v jihovýchodní Asii.....	23
4. Analýza implementace a naplnění vybraných MDGs v Thajsku, Vietnamu a Myanmaru.....	25
4.1. Thajsko.....	25
4.1.1. Úvod.....	25
4.1.2. Analýza třetího Rozvojového cíle.....	27
4.1.3. Analýza pátého Rozvojového cíle.....	31
4.2. Vietnam.....	33
4.2.1. Úvod.....	33
4.2.2. Analýza třetího Rozvojového cíle.....	35
4.2.3. Analýza pátého Rozvojového cíle.....	38
4.3. Myanmar.....	40
4.3.1. Úvod.....	40
4.3.2. Analýza třetího Rozvojového cíle.....	43

4.3.3. Analýza pátého Rozvojového cíle.....	46
4.4. Diskuze.....	48
Závěr	58
Seznam použité literatury a pramenů	59
Seznam použitých článků a studií	60
Seznam internetových zdrojů	65

Klíčová slova

Rozvojové cíle tisíciletí; Genderová nerovnost; Reprodukční zdraví; Thajsko; Vietnam; Myanmar; Rozvojová pomoc; Cíle udržitelného rozvoje

Key Words

Millennium Development Goals; Gender inequality, Reproductive health; Thailand; Vietnam; Myanmar; Development aid; Sustainable Development Goals

Seznam zkratek

ADB	Asijská rozvojová banka (Asian Development Bank)
ASEAN	Sdružení národů jihovýchodní Asie (Association of South East Asian Nations)
DAC	Výbor pro rozvojovou pomoc (Development Assistance Committee)
DAG	Skupina pro rozvojovou pomoc (Development Assistance Group)
EU	Evropská Unie (European Union)
IDGs	Mezinárodní rozvojové cíle (International Development Goals)
LDCs	Nejméně rozvinuté země (Least Developed Countries)
MDGs	Rozvojové cíle tisíciletí (Millennium Development Goals)
MMF	Mezinárodní měnový fond (IMF – International Monetary Fund)
ODA	Oficiální rozvojová pomoc (Official Development Aid)
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organization for Economic Co-operation and Development)
OSN	Organizace spojených národů (UN – United Nations)
SB	Světová banka (WB – World Bank)
SDGs	Cíle udržitelného rozvoje (Sustainable Development Goals)
SEATO	Organizace smlouvy pro jihovýchodní Asii (Southeast Asia Treaty Organization)
UNDP	Rozvojový program OSN (United Development Programme)
VDGs	Vietnamské Rozvojové cíle (Vietnamese Development Goals)
WHO	Světová zdravotnická organizace (World Health Organization)
WTO	Světová obchodní organizace (World Trade Organization)

1. Úvod

1.1. Zaměření práce

Tématem mé práce je Komparace naplnění Rozvojových cílů tisíciletí (MDGs) ve třech státech jihovýchodní Asie, v Myanmaru, Thajsku a Vietnamu. Na přelomu tisíciletí byl Organizací spojených národů (OSN) uspořádán Summit tisíciletí, kde byly tyto cíle představeny. Summitu se zúčastnili zástupci všech 189 tehdejších členských zemí a MDGs byly všemi přijaty podepsáním Deklarace tisíciletí. Tato deklarace je nejen popisem vize a role OSN v budoucnosti, ale také potvrzuje znovupřijetí hodnot a principů Charty OSN z roku 1945 o dodržování míru, lidských práv a svobod a o mezinárodní hospodářské a sociální součinnosti. Charta OSN byla od 40. let základním kamenem a závazkem všech států pro poskytování pomoci zejména rozvojovým zemím. Jelikož tato pomoc nebyla vždy uplatňována s úspěchem, byl v 90. letech vytvořen jasný rámec Rozvojových cílů. Ty reprezentovaly nejprve sedm a později osm oblastí, na kterých bylo třeba společně pracovat při odstraňování chudoby, hladu, negramotnosti, nerovnosti pohlaví či prevenci přenosných nemocí. Pro vlády rozvojových zemí měly tyto cíle sloužit především jako vodítka, která bylo třeba dále rozpracovat, přizpůsobit místním podmínkám a zařadit do místních politik. S touto implementací MDGs zemím pomáhal Rozvojový program OSN a další mezinárodní instituce. Cíle měly být naplněny do roku 2015.

1.2. Cíl práce

MDGs, které budou předmětem mé analýzy, představují nejen závazky, sliby a úkoly v boji proti chudobě, hladu, negramotnosti či genderové nerovnosti, ale míra¹ jejich naplňování je i jedním z mála ucelených ukazatelů, prostřednictvím kterých lze sledovat rozvoj zemí ve světě. Jejich velkou předností je, že poskytují data ke konkrétní situaci v dané zemi a podle stejných dat lze situaci sledovat a srovnávat i v jiné zemi, regionu či celosvětově. Další předností je, že data jsou uveřejňována každý rok, a tak lze získat poměrně podrobný obraz o vývoji situace a sledovat ji v dlouhodobém časovém horizontu. Z tohoto důvodu je samozřejmě nutné při komparaci zohledňovat i historický vývoj a

¹ Uveřejněna v pravidelně publikovaných zprávách OSN.

současnou situaci v daných zemích, které mají na vývoj MDGs přímý dopad. Cílem mé komparace není pouze porovnání výsledků daných zemí, ale i zjištění, zda podpora prostřednictvím MDGs, převážně jako západního konceptu, měla opravdu dopad na zlepšení situace v rozvojových zemích či nikoliv. Je tedy příspěvkem do diskurzu, který okolo MDGs vznikl.

Konkrétně se ve své práci zaměřuji na míru naplnění třetího cíle *Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti* a pátého cíle *Zlepšit zdraví matek*, a to na příkladu již zmíněných zemí - Myanmaru, Thajska a Vietnamu. Slovo naplnění zde používám cíleně, protože MDGs nebyly všechny jak celosvětově, tak ani lokálně do roku 2015 splněny. Vybrané dva cíle jsem si zvolila záměrně, vzhledem k jejich vazbě na postavení žen ve společnosti tj. na jejich gramotnost, finanční ohodnocení či reprodukční zdraví. Ženy tvoří polovinu obyvatel světa, přesto v některých zemích jsou jim stále odepírána základní práva a svobody. Genderová nerovnost je problémem celosvětovým, potýkají se s ní jak země rozvojové, tak stále i země rozvinuté. Rozdílem je, že situace žen v zemích rozvojových je o poznání složitější. Myslím si, že tento problém stál poměrně dlouho v pozadí za ostatními problémy, se kterými se rozvojové země potýkají, přitom problematika situace žen a např. chudoby či negramotnosti spolu velmi úzce souvisí. Problém genderové nerovnosti je zde umocněn o další faktory, nejde jen o sociální postavení žen ve společnosti, ale vůbec o jejich přístup k základním oblastem jako je vzdělání a zdravotní péče. Tento aspekt mě zajímá, a proto jsem se rozhodla uchopit toho téma z hlediska MDGs, které měly za cíl situaci žen v rozvojových zemích významným způsobem změnit.

Ve své práci budu vycházet z předpokladu, že i díky rozvojové pomoci (implementaci MDGs) došlo v období 2000-2015 ke zlepšení situace žen ve vybraných zemích. Budu se řídit výzkumnou otázkou „*Jakým způsobem napomohly třetí a pátý MDG ke zlepšení situace a zdraví žen ve třech vybraných zemích jihovýchodní Asie?*“. Vývoj v Myanmaru, Thajsku a Vietnamu budu srovnávat podle ukazatelů stanovených v MDGs. Ke komparaci jsem si tyto tři země vybrala na základě několika skutečností. Nespojuje je jen kulturní a geografická blízkost, ale i stejné náboženství – buddhismus. To se samozřejmě odráží v tom, jaké dané země mají zvyky, tradice, hodnoty a společenské uspořádání. Předpokládám, že tyto společné znaky mají vliv na to, jaká role je ženám prisuzována v rámci rodiny a společnosti, do jaké míry mohou ženy zasahovat do

veřejného dění a pravděpodobně i do jaké míry jsou obyvatelé ochotni měnit a zlepšovat postavení žen. V čem se naopak tyto státy liší, je jejich státní zřízení. Thajsko je konstitučním královstvím, Vietnam socialistickou republikou a Myanmar byl ještě do nedávné doby ovládán vojenskou juntou. Politické uspořádání a směřování země se v mnohém odrazilo na jejich přístupu k rozvojové politice, což mělo vliv i na rozdílnou implementaci MDGs do vlastních politických struktur na počátku tisíciletí. Všechny tyto faktory měly dopad na dílčí výsledky, kterých země za posledních 15 let dosáhly.

Dalším kritériem pro výběr zemí bylo jejich umístění v rámci žebříčku HDI – Indexu lidského rozvoje². Podle údajů OSN z roku 2014³ se Thajsko v žebříčku lidského rozvoje nacházelo na 93. místě, a proto reprezentuje v mé práci stát s vysokým HDI. Vietnam se umístil na 116. místě v kategorii států se středním HDI a Myanmar na 148. místě mezi státy s nízkým HDI (online, HDI). Z tohoto důvodu si myslím, že jsou dobrými příklady pro komparaci, jelikož v oblasti rovnosti pohlaví a péče o matku mohou, i když nutně nemusí, vykazovat jiné výsledky než jsou jejich celkové MDG výsledky. Předpokládám, že Thajsko, které MDGs přijalo a implementovalo už jako rozvinutý stát, bude dosahovat lepších výsledků než Myanmar. U Vietnamu je naopak pravděpodobné, že díky jeho sociální politice, bude v oblasti genderové rovnosti vykazovat téměř stejně dobré, možná i lepší, výsledky než Thajsko. U Myanmaru se patrně projeví slabiny MDGs v největší míře, díky specifickým podmínkám implementace pod vládou vojenské junty.

Ač se zdá, že vybraný region jihovýchodní Asie je pro Českou republiku příliš vzdálený, tak opak je pravdou. Česká republika má v této oblasti poměrně dlouholeté vazby jak z hlediska investic a obchodu, tak i v současné době z hlediska turistiky a kulturní výměny. Především pak s Vietnamem udržovala již od 50. let úzké politické a ekonomické styky. Poskytovala mu i technickou a hospodářskou pomoc, stejně jako pracovní a studijní příležitosti pro vietnamské obyvatele na českých školách a úřadech. Mnoho z příchozích Vietnamců se v České republice trvale usadilo a dnes tvoří naši druhou nejvýznamnější menšinu (Hlavatá et al. 2008). Podle mého názoru, i přes tuto dlouholetou spolupráci a každodenní styk se členy této menšiny, nemáme dostatečné znalosti o poměrech, které ve Vietnamu v současnosti panují, s čímž je spojené i postavení

²HDI je průměrem tří indexů: LEI – index očekávané délky života, EI – Index vzdělání a II – Index HNP (Hrubého národního produktu); škála měření od 0,0 do 1,0.

³Srovnání podle HDI: Thajsko – 0,726; Vietnam – 0,666; Myanmar – 0,563 (Porovnání: 1. místo – Norsko 0,944; 188. místo – 0,348) (online, HDI).

místních žen. I proto si myslím, že má práce může mít přínos v rozšíření našeho povědomí o této problematice a situaci nejen ve Vietnamu, ale i v Thajsku a v Myanmaru, a tak může zvyšovat naši kulturní senzitivitu.

1.3.Struktura práce

V první kapitole mé práce se budu věnovat teoretickému ukotvení tématu. Nejprve se zaměřím na historii OSN, Rozvojového programu OSN a vývoj jihovýchodní Asie z hlediska rozvoje ve druhé polovině 20. století. Poté představím Summit tisíciletí a Deklaraci tisíciletí coby jeho zásadní výstup a popíši koncept MDGs. Dále se budu orientovat již jen konkrétně na ženskou otázku v rámci rozvojové politiky OSN, na její historii a zařazení mezi MDGs prostřednictvím třetího cíle *Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti* a pátého cíle *Zlepšit zdraví matek*. Ve druhé kapitole se zaměřím na analýzu míry naplnění těchto dvou cílů v Myanmaru, Thajsku a Vietnamu. Tyto země budu na základě daných ukazatelů srovnávat a hledat podobné či odlišné znaky. Vezmu také v potaz kritiku MDGs a její opodstatněnost s ohledem na mnou zkoumané případy. V závěru zhodnotím zjištěné poznatky a odpovím na svou výzkumnou otázku, zda si myslím, že se MDGs staly dobrým nástrojem pro zlepšování situace a zdraví žen v těchto třech zemích či zda se spíše neosvědčily.

1.4.Prameny

V průběhu své práce budu využívat materiály, které popisují historii a činnost OSN a jejich programů. Ve velké míře budu čerpat z dokumentů publikovaných přímo OSN a jejím Rozvojovým programem. Ten v letech 2001 až 2015 vydával každoroční zprávy o stavu vývoje v rámci MDGs v rozvojových regionech světa a publikoval je na svých webových stránkách. Pro každou zemi byla v tomto období v delších časových intervalech zpracována a vydána vlastní detailní zpráva, pro Thajsko a Myanmar byla poslední vydána k roku 2014 a pro Vietnam k roku 2015. Pod záštitou OSN jsou vydávány taktéž vědecké články věnující se konkrétním problémům, např. právě otázce rovnosti pohlaví, ze kterých budu také čerpat. Dalšími zdroji jsou knihy zaměřené na historii a vývoj daných zemí – „Dějiny Barmy“ od Jana Bečky, „Dějiny Thajska“ od Davida K. Wyatta a „Dějiny Vietnamu“ od Lucie Hlavaté a kolektivu. K lepšímu porozumění situace v regionu mi budou pomáhat knihy „Everyday life in Southeast Asia“ od Kathleen M. Adams a

Kathleen A. Gillogly, dále pak „Gender Pluralism – Southeast Asia since Early Modern Times“ od Michaele G. Peletze a v neposlední řadě „Southeast Asian Development“ od Andrew McGregora. Zvolené zdroje jsou převážně cizojazyčné. Z českých zdrojů čerpám zejména z publikací Česko proti chudobě a pak z knih „Mezinárodní organizace“ od Hynka Bachouně a Martina Fedorka a z knihy „Pacifická Asie z politologické perspektivy“ od Davida Šance, Marka Ženíška a kolektivu.

1.5. Metody

Má práce má teoretický charakter a využívám v ní jak kvantitativní, tak kvalitativní postupy. Nevěnuji se zde vlastnímu empirickému výzkumu, ale provádím analýzu a komparaci již existujících dat, zpráv a dokumentů.

V první části práce se převážně opírám o historicko-archivní metody. Neboť jak uvádí Jan Hendl: „přítomnost má své kořeny v minulosti“ (Hendl, 2005: 134). Z tohoto důvodu se zaměřím nejprve na představení činnosti OSN a UNDP a případně dalších institucí, které se podílejí na rozvojové pomoci. Oblast rozvojové politiky je velmi komplexní a ovlivňuje jí mnoho faktorů od politických, přes ekonomické až po společenské. To vše se odráží na její úrovni i v tom, jak efektivně je uplatňována a zda přináší zlepšení situace v rozvojových zemích. Proto je třeba všechny tyto aspekty zohlednit, stejně jako sledovat historický vývoj v jednotlivých zemích a v celém regionu. V první části využívám dále komparativní metody při srovnávání výsledků MDGs jihovýchodní Asie s ostatními rozvojovými regiony.

Ve druhé části práce využívám zejména sekundární analýzu dokumentů. Výhodou mé analýzy je, že v ní nejsem omezena pouze na krátký úsek vlastního pozorování, ale porovnávám výsledky dlouhodobého výzkumu. Výsledky publikované v dokumentech již ze své strany nemohu subjektivně zkreslit, protože tato kvantitativní data jsou jasně daná. Ale výběr těchto dat a jejich zpracování již samozřejmě podléhá mému osobnímu úsudku, stejně jako následná interpretace a vyvozování závěrů, přičemž jiný výzkumník by jistě mohl dojít k rozdílným závěrům. Potřebná data jsem získala na internetových stránkách Rozvojového programu OSN, kde jsou volně dostupná a byla zároveň i publikována v tištěné podobě. Tyto zprávy o vývoji naplňování MDGs jsou primárními úředními dokumenty. Jsou to soubory kvantitativních dat vypovídajících o vývoji MDGs v určitém časovém úseku a v určité zemi. Při výběru materiálů jsem zvažovala původ dokumentu,

jeho časové zakotvení, ale i například autora a jeho věrohodnost. Vzhledem k tomu, že MDGs jsou projektem OSN, mohlo by se stát, že jejich publikované zprávy zdůrazňují více pozitivní výsledky před těmi negativními. Z tohoto důvodu jsem nečerpala pouze ze zdrojů OSN, ale například i ze zpráv Asijské rozvojové banky (ADB), abych zvýšila kritičnost své práce (Surynek, Komárková, Kašparová, 2001: 129-131).

Při samotné analýze jsou pro mě relevantní hlavně kvantitativní data vztahující se ke třetímu a pátému MDG. Z těchto dat vycházím i při komparaci, kde ke srovnání výsledků ze stejného tematického cíle a ze stejného období používám komparativní metody. Dávám si pozor na to, aby se jednalo o srovnání stejných informací. Cílem mé komparace není pouze identifikace podobností a rozdílů, ale i hledání odpovědi na otázky, proč jsou např. výsledky dvou zemí podobné a ta třetí se od nich liší. Při interpretaci pak vycházím i z dat kvalitativních, a to z různých vědeckých studií a výzkumů. Navzdory tomu, že tato jak kvantitativní, tak kvalitativní data byla již nějakým způsobem zpracována a interpretována, se snažím otevírat nové otázky, hledat na ně odpovědi či rozporovat některé ze závěrů přechozích analýz. Ze samotné komparace může vyplynout mnoho dalších otázek, jelikož situace v jedné zemi může poukázat na nedostatky v druhé a vytvořit nutnost hledat odpověď, proč tomu tak je (Hendl, 2005; Raichel, 2009).

Z hlediska času využívám diachronní přístup, kdy hodnotím chronologický vývoj výsledků MDGs jedné země. V tomto případě se jedná o dynamickou komparaci. Dále využívám i přístup synchronní v momentu, kdy provádím komparaci všech třech zemí ze současného hlediska, zde se jedná o komparaci statickou (Hroch a kol., 1985).

2. Historie OSN a její rozvojové pomoci do třetího světa se zaměřením na jihovýchodní Asii

2.1. OSN a cesta k Summitu tisíciletí

Tváří v tvář hrůzám válek, které zasáhly Evropu v první polovině 20. století a rozrostly se do konfliktů světových měřítek, si hlavy států uvědomovaly potřebu vytvoření instituce, která by dohlížela především na dodržování celosvětového míru. Ideou bylo založení takové organizace, která by měla dostatek prostředků a pravomocí k tomu, aby byla schopna svého cíle dostat. Pokus o založení mezinárodní organizace takového charakteru – Ligy Národů – proběhl již v roce 1920 na Versailleské mírové konferenci po konci I. světové války. Zejména díky nedostatku vojenských prostředků a nejednotnosti národů se Lize nepodařilo zabránit druhému celosvětovému konfliktu (Krasno, 2001). Z ročenky OSN z roku 1946-1947, která popisuje cestu k založení Organizace spojených národů v prvních letech, je patrné, že již na počátku II. světové války byly zahájeny diskuze o potenciální nové nástupnické organizaci Ligy Národů (OSN, 1947). Za tímto účelem bylo uspořádáno několik konferencí a podepsáno důležitých dokumentů o mezinárodní spolupráci.⁴ Vrcholem těchto jednání bylo svolání *Konference Spojených národů o mezinárodním uspořádání*⁵, která byla započata 25. dubna 1945 na západním pobřeží USA v San Francisku. Na konferenci se sjelo původně 46 zemí, které splňovaly podmínky pro účast⁶, další čtyři byly po úvodním jednání přizvány. Po dobu dvou měsíců proběhlo mnoho jednání, která předcházela rozhodujícímu Valnému shromáždění na konci konference. Zde byla dne 25. června 1945 přijata Charta OSN 50 zakládajícími státy, jež vstoupila v platnost o 4 měsíce později dne 24. října 1945. Zatímco světovou ekonomiku měly vést a stabilizovat tzv. Bretonwoodské instituce z roku 1944: Světová Banka (SB), Mezinárodní měnový fond (MMF) a Všeobecná dohoda na clech a obchodu⁷ (Baňouch, Fedorko, 2000). OSN se měla stát mezinárodní organizací zodpovědnou za ochranu lidských práv a udržování míru. Velká většina její činnosti se pak v praktické rovině zaměřila na mezinárodní pomoc, respektive na rozvojovou pomoc. Základy rozvojové

⁴ Atlantická Charta 1941; Deklarace spojených národů 1942; Moskevská deklarace o všeobecné bezpečnosti Moskva 1943; Návrh na zřízení všeobecné mezinárodní organizace -Dumbarton Oaks USA 1944; Jaltská konference 1945.

⁵ Konference Spojených národů o mezinárodní organizaci (UNCIO – United Nation Conference on International organization).

⁶ Vyhlášení války Německu do roku 1945 a podepsání Deklarace národů v roce 1942.

⁷ V 90. letech nahrazeno Světovou obchodní organizací WTO.

pomoci můžeme hledat v Chartě OSN v článku 55, v němž se státy zavazují jednak k podpoře zvýšení životní úrovně, zaměstnanosti, hospodářského rozvoje a pokroku, stejně jako k řešení mezinárodních hospodářských, sociální a zdravotních problémů a v neposlední řadě k dodržování základních práv a svobod bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství. To vše k tomu: „aby se vytvořily poměry stability a blahobytu, jež jsou nutné pro pokojné a přátelské styky mezi národy, založené na účtě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů“ (OSN, 1945: 24).

Mezi zakládající státy OSN patřily z jihovýchodní Asie pouze Filipíny, které byly již částečně osvobozeny v době konference od japonské nadvlády vojsky USA. Tento region, vyjma Thajska, představovaly do II. světové války kolonie nebo území spadající pod kontrolu evropských mocností, tzv. poručnická území (McGregor, 2008). Již během konference v roce 1944, v Dumbarton Oaks, USA, státy neměly jednotný pohled na kolonialismus a jeho poválečnou podobu, což se projevilo později i během další konference v San Francisku. Představa kolonií o poválečném stavu se samozřejmě lišila od představy koloniálních velmocí. Kolonie žádaly samosprávu, v lepším případě nezávislost, zatímco koloniální mocnosti chápaly osamostatnění pouze jako samosprávu. Když se přistoupilo ke konečnému znění Charty OSN, pře se vedly především o slovo „*nezávislost*“. Vedoucí filipínské delegace, generál Carlos Romulo se k tomuto problému vyjádřil: „... Jejich aspirace (*kolonií*) by měla být samospráva nebo nezávislost. Protože samospráva není nezávislost.“ (Romulo citován in Krasno, 2001: 27; překlad vlastní). Jeho argumenty vyhrály a slovo „*nezávislost*“ bylo zařazeno do Charty OSN, kde v článku 74 se státy s poručenskými územími zavázaly mimo jiné k tomu: „podporovat politický, hospodářský a sociální pokrok obyvatel poručenských území, rozvoj jejich vzdělání a jejich postupný vývoj k samosprávě nebo nezávislosti...“ (OSN, 1945: 44). Dekolonizace byla odstartována velmi záhy v roce 1946, a to právě osamostatněním Indonésie a Filipín. Jak v Barmě⁸, tak ve Vietnamu se anti-kolonizační hnutí zformovala již před II. světovou válkou, ke slovu se však dostala až po jejím konci (McGregor, 2008).

⁸ Zde se jedná o historickou etapu, kdy název tohoto státu byl Barma. V roce 1989 byla přejmenována vojenskou juntou na Myanmarský svaz. OSN stejně jako ASEAN nový název uznali hned po jeho zveřejnění (McGregor, 2008: 4; Dějiny Barmy, 2007: 5).

2.2. Mezinárodní rozvojová pomoc v jihovýchodní Asii

Důvody, proč region Jihovýchodní Asie v post-koloniální éře patřil mezi regiony rozvojové, přestože v před-koloniální éře patřil mezi prosperující oblasti, pramenily právě z evropské kolonizace. Kolonizátoři využívali své kolonie primárně jako zdroje surovin a investovali zejména do infrastruktury potřebné ke koloniální správě. Podpora místních komunit nebyla prioritou. Koloniální správa byla centralizovaná a sekularizovaná, což mělo vliv i na kulturní a politický vývoj v daných zemích. Také elity byly zvýhodňovány oproti většinovému obyvatelstvu a obyvatelstvo se tak zdatelněji stratifikovalo. Podle Andrew McGregora to bylo období, kdy: „byla poprvé zasetá semena rozvojové potřeby v post-koloniální éře“ (McGregor, 2008: 28; překlad vlastní).

V 50. letech se mezi západními ekonomy všeobecně věřilo, že růst ekonomiky vede k většímu přerozdělování bohatství a následnému snížení míry chudoby (Tožička et al., 2009: 7). Tyto domněnky byly vytvořeny pravděpodobně i na základě úspěchu Marshallova plánu v poválečné Evropě, kdy větší kapitál opravdu nastartoval ekonomiku. Potom co většina států v jihovýchodní Asii získala nezávislost během 50. let a 60. let, začala jim být poskytována ve velké míře zahraniční finanční pomoc. Toto období bylo v jihovýchodní Asii politicky ovlivněno Studenou válkou. Na jedné straně stálo USA s demokratickými hodnotami a kapitalismem, na druhé straně SSSR s komunistickým systémem a socialistickými hodnotami. Rozvojová pomoc, kterou region čerpal, byla tedy motivována především ideologicky a geostrategicky. Thajsko, Filipíny, Malajsie, Singapur a Indonésie, zakládající státy organizace ASEAN⁹, a taktéž Brunej si vybraly politickou a ekonomickou orientaci na Západ, zatímco Severní Vietnam¹⁰, Barma, Kambodža a Laos se politicky a ekonomicky orientovaly spíše na Východ. Tato volba ovlivnila vývoj v regionu v dalších dekádách (McGregor, 2008; Baňouch, Fedorko, 2000).

V 60. letech již bylo jasné, že pouhý přísun kapitálu nestačí a že se tzv. teorie modernizace¹¹ neosvědčila. Opomíjely se důležité faktory mající vliv na celkový rozvoj zemí, např. rozdíly ve vývoji mezi regiony či nerovný přístup ke vzdělání a zdravotní péči.

⁹ Tehdy ASEAN-5.

¹⁰ Po sjednocení v roce 1975 celý Vietnam.

¹¹ **Teorie modernizace** byla po II. svět. válce zformulována jako klíčový koncepční rámec v přístupu k rozvoji. Je založena na předpokladu, že společnosti se vyvíjejí v 5ti stupních od „tradiční společnosti“ k „věku masové spotřeby“ po vzoru USA. Státy jihovýchodní Asie byly zařazeny na spodní stupně rozvoje a jejich cílem mělo být dosažení pátého stupně.

Tato prvotní rozvojová pomoc tak problémy spíše prohloubila, než řešila: „...chudoba se začala prohlubovat, narůstala nerovnost a rušily se i základní sociální jistoty jako bezplatná lékařská péče či školní docházka“ (Tožička et al., 2009: 7). OSN proto vyhlásilo 60. léta *Desetiletím rozvoje*. Kromě výzvy ke zvýšení rozvojové pomoci a vytvoření přijatelných podmínek pro rozvojové státy, byl stanoven i další cíl: zvýšit do roku 1970 ekonomický růst rozvojových zemí o 5 % (OSN, 1961: 17-18). V 60. letech vznikly tři důležité instituce pro rozvojovou pomoc. Institucemi z roku 1960 byly Asociace mezinárodního rozvoje¹², zodpovídající za půjčky rozvojovým zemím a Skupina pro rozvojovou pomoc (DAG), poskytující konzultace dárcům rozvojové pomoci. Tato skupina byla včleněna jako Výbor pro rozvojovou pomoc (DAC) do Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) v roce 1961. Výbor pro rozvojovou pomoc prezentoval v roce 1972 svůj koncept Oficiální rozvojové pomoci (ODA), ta měla činit 0,7% ročního HNP, být spolufinancována (min. 25%) a poskytnuta oficiálními agenturami s cílem podpořit rozvojové země (OECD, 2006: 7, 15-17). Třetí institucí založenou v roce 1965 byl Rozvojový program OSN (UNDP). Ten zodpovídá od 60. let za podporu rozvojových zemí, odborné poradenství, školení a od roku 2000 sleduje i míru naplňování Rozvojových cílů tisíciletí (OSN, 1961: 270-275; Baňouch, Fedorko, 2000).

Přelom 60. a 70. let byl charakterizován změnou přístupu k rozvojové pomoci. Na scéně se objevily a začaly být populární neo-marxistické teorie rozvoje, jako např. teorie závislosti¹³. Ta považovala rozvoj modernizací za nekolonialismus, který měl destruktivní následky pro nejchudší státy (McGregor, 2008: 9-10). Po Jomkipurské válce a následné ropné krizi v roce 1973, byly vlivem rapidního růstu ceny ropy rozvojové státy donuceny k dalším půjčkám a jejich dluh se začal násobit. Úroky přesáhly výši vypůjčených částek, země upadly do dluhových krizí a staly se závislé na MMF a Světové bance. V 80. letech se situace příliš nezměnila. V rozvojové pomoci byla uplatňována nová teorie neoliberalismu¹⁴. Ta požadovala omezení veškerých státní intervencí do ekonomiky a

¹² International Development Association – fond Světové banky zodpovídající za zvýhodněné půjčky rozvojovým zemím

¹³ Teorie pochází z latinské Ameriky z přelomu 50. a 60. let. Státy ve světě jsou rozděleny do dvou kategorií: jádro (sekundární a terciární sektor, vysoký příjem) a periferie (primární sektor, nízký příjem). Mezi jádra se počítala Severní Amerika a západní Evropa. Periferiemi byl zbytek světa. Později byl přidán kategorie tzv. semi-periferie jako např. Singapur.

¹⁴ Tento přístup ovlivnil i státy region jihovýchodní Asie orientované na Východ. Ve Vietnamu bylo reformami „Doi Moi“ upuštěno od centrálně plánované ekonomiky a přešlo se k neoliberálnímu přístupu a tržní ekonomice.

system „řádné správy věcí veřejných“¹⁵ od místních vlád. K osvojení těchto praktik byly tlačeny i státy ASEANu, coby partneři USA. V zemích ASEANu proběhla transformace poměrně úspěšně, což se projevilo velkým ekonomickým boomem v 90. letech a tento region byl považován za rozvojový zázrak až do finanční krize v roce 1997. Problémy v oblasti sociální, zdravotní a životního prostředí zde ale nadále přetrvávaly (McGregor, 2008). Region Jihovýchodní Asie nicméně, i přes tyto problémy, představoval na poli rozvoje spíše výjimku, kde ekonomika rostla a situace se zlepšovala.

Devadesátá léta byla, co se týče rozvojové pomoci, spíše pasivní. Sítil fenomén *únavy z pomoci*¹⁶, kdy hnacím mechanismem po pádu Železné opony již nebyly ideologie, ale komerční zájmy soustředěné na vyspělejší ekonomiky, což se dotklo zejména nejchudších států (Glopolis, 2010). Upouštělo se také od politiky rozvoje ekonomickým růstem a mezinárodní pozornost se obrátila na to, jak globalizace ovlivnila situaci v rozvojových zemích. Začaly se řešit otázky týkající se životního prostředí, žen či lidských práv. Tato témata byla předmětem tehdejších hlavních konferencí. Iniciativu k diskusi vyvolala už na přelomu 80. a 90. let ostrá kritika ze strany OSN, které nesouhlasilo s ekonomickou a dluhovou politikou MMF a SB vůči rozvojovým zemím, a proto v průběhu 90. let probíhala vzájemná jednání koordinovaná Výborem pro rozvojovou pomoc (DAC) (Tožička et al., 2009: 8). První krok, který nastartoval tuto sérii jednání, byl učiněn již v roce 1987, kdy byla vydána studie *Naše společná budoucnost*. Tato studie obsahovala jak analýzu soudobé situace, tak předkládala scénáře a definovala principy udržitelného rozvoje. Tyto principy, jako tzv. Agenda 21, byly přijaty na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v roce 1992. Dále se konaly i další konference jako např. Světové konference o lidských právech v roce 1993 či Světového sociálního summitu v roce 1995. Z těchto konferencí a jednání vzešel v roce 1996 dokument *Formování 21. století*. Zde bylo poprvé publikováno sedm Mezinárodních rozvojových cílů (IDGs). OECD, OSN, MMF a SB označily tyto cíle za svou prioritu ještě krátce před Summitem tisíciletí (Tožička et al., 2009: 8).

¹⁵ Tento termín z angl. „good governance“ je neoliberalním pojmem, který znamená zodpovědnost a transparentnost ve vládních procesech. Tento požadavek byl často využit ku prospěchu zahraničních společností a k manipulaci s rozvojovými zeměmi. Jejich vlády byly označeny za viníky dluhových krizí (McGregor, 2008: 73).

¹⁶ donor fatigue (Glopolis, 2010:9)

2.3. Summit tisíciletí

O uspořádání Summitu tisíciletí bylo rozhodnuto Valným shromážděním OSN v roce 1998. Přelom dvou tisíciletí byl nejen velmi symbolickým okamžikem pro potvrzení spolupráce mezi členskými státy, ale i příhodným momentem pro stanovení si nových cílů a vizí. Summit tisíciletí se konal v září roku 2000 v sídle OSN v New Yorku, USA, a jeho výsledkem byl podpis Deklarace tisíciletí, kde členské státy: „znovu potvrdily svou víru v organizaci a její Chartu za nezbytné základy klidnějšího, prosperujícího a spravedlivého Světa“ (OSN, 2000: 1; překlad vlastní). Za základní hodnoty 21. století byly stanoveny Svoboda, Rovnost, Solidarita, Tolerance, Ohleduplnost vůči přírodě a Sdílená odpovědnost.

V rámci rezoluce 55/162 Summitu tisíciletí byl v odstavci 18 vznesen požadavek na sestavení konkrétního plánu, kterým dojde k naplnění závazků vycházejících z Deklarace tisíciletí. Tento „Pracovní plán“¹⁷ byl publikován 6. srpna 2001 pod záštitou generálního tajemníka OSN¹⁸ a popisoval jednak tehdejší celosvětovou situaci, dále specifikoval závazky platné pro všechny členy OSN a navrhoval možné strategie, jak tyto závazky naplňovat. Přílohou tohoto plánu se pak staly i podrobně popsání Rozvojové cíle tisíciletí (OSN, 2001a).

2.4. Rozvojové cíle tisíciletí

Kompletní seznam Rozvojových cílů tisíciletí (MDGs) byl přijat na 46. setkání Valného shromáždění OSN a zveřejněn v roce 2001. Každý cíl se soustředil na určitou problémovou oblast. Cíle tvořil jeden či několik úkolů a dohromady jich bylo vytyčeno 18. Tyto úkoly byly velmi specificky definovány, a proto bylo v rámci cílů stanoveno ještě 48 ukazatelů, které situaci a pokrok sledovaly ve větší šíři. Ale to, zda byl cíl splněn či nikoliv, bylo měřeno pouze z hlediska úkolů, nikoliv ukazatelů. Pro měření pokroku byly stanoveny výchozí hodnoty z roku 1990 a rok 2015 byl nastaven jako konečný termín pro splnění těchto ukazatelů. Na Světovém summitu v roce 2005 bylo odsouhlaseno přidání dalších 4 úkolů do seznamu MDGs s platností od roku 2007, a tak se i počet ukazatelů zvýšil na konečných 60. Celý koncept úkolů a ukazatelů vycházel z jednání, usnesení či deklarací přijatých na globálních konferencích v 90. letech a také z mezinárodních norem a

¹⁷ Překládáno do češtiny taktéž jako „Cestovní mapa“ (Tožička et al., 2009).

¹⁸ Generální tajemník OSN v letech 1997-2006 byl Kofi A. Annan.

zákonů, které kodifikovaly členské státy v několika předchozích desetiletích. Pokrok měl být měřen kvantitativně z toho důvodu, že data jsou z dlouhodobého hlediska stabilní a mohou oslovit širší veřejnost (OSN, 2003).

Mezi Rozvojové cíle tisíciletí patří: (OSN, 2001a: 56-58; OSN, 2003: 3-4)

1. cíl: Odstranit extrémní chudobu a hlad

1.A: Do roku 2015 snížit na polovinu počet lidí mající na den méně než 1 americký dolar.¹⁹

1.B: Odstranit nezaměstnanost a zajistit důstojnou práci pro všechny včetně žen a mladých lidí.²⁰

1.C: Do roku 2015 snížit na polovinu počet lidí, kteří trpí hladem.

2. cíl: Dosáhnout základního vzdělání pro všechny

2.A: Do roku 2015 zajistit, aby mohly děti kdekoli na světě, dívky i chlapci, dokončit základní školu.

3. cíl: Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti

3.A: Do roku 2005 odstranit nepoměr pohlaví v základním a středním školství a do roku 2015 na všech úrovních vzdělání.

4. cíl: Snížit dětskou úmrtnost

4.A: Do roku 2015 snížit o dvě třetiny úmrtnost dětí do věku pěti let.

5. cíl: Zlepšit zdraví matek

5.A: Do roku 2015 snížit o tři čtvrtiny míru mateřské úmrtnosti.

5.B: Do roku 2015 zajistit všeobecný přístup k reprodukční péči.²¹

6. cíl: Bojovat s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi

6.A: Do roku 2015 zastavit a zvrátit šíření HIV/AIDS.

6.B: Dosáhnout do roku 2010 všeobecného přístupu k léčbě HIV/AIDS pro potřebné.²²

6.C: Do roku 2015 zastavit a zvrátit šíření malárie a dalších závažných onemocnění.

¹⁹ V roce 2008 byla přepočítaná hranice chudoby a upravena na 1,25 USD. V roce 2015 došlo k novému přepočítání podle cen z roku 2011 a hranice byla upravena na 1,90 USD. OSN využívá u SDGs hranici 1,25 USD (online, hranice chudoby).

²⁰ Tento úkol přibyl do seznamu v roce 2007 po revizi MDGs.

²¹ Tento úkol přibyl do seznamu v roce 2007 po revizi MDGs.

²² Tento úkol přibyl do seznamu v roce 2007 po revizi MDGs.

7. cíl: Zajistit udržitelný stav životního prostředí

7.A: Integrovat principy udržitelného rozvoje do státních politik a programů a zvrátit úbytek přírodních zdrojů.

7.B: Omezit ztráty biodiverzity a dosáhnout do roku 2010 podstatného snížení množství ztrát.²³

7.C: Do roku 2015 snížit na polovinu počet lidí bez trvalého přístupu k pitné vodě a základní hygieně.

7.D: Do roku 2020 zlepšit životy nejméně sta milionů obyvatel chudinských předměstí (slumů) světových velkoměst.

8. cíl: Budovat světové partnerství pro rozvoj

8.A: Dále rozvíjet otevřený, předvídatelný a nediskriminující obchodní a finanční systém založený na pravidlech.

8.B: Řešit specifické potřeby nejméně rozvinutých zemí.

8.C: Řešit specifické potřeby vnitrozemských rozvojových zemí a malých ostrovních rozvojových států.

8.D: Komplexně řešit problém zadlužení rozvojových zemí.

8.E: Ve spolupráci s farmaceutickými firmami poskytnout přístup k dostupným základním lékům v rozvojových zemích.

8.F: Ve spolupráci se soukromým sektorem zpřístupnit výhody nových technologií, zejména informačních a komunikačních.

Úkoly všech cílů zde zmiňují proto, abych ukázala komplexnost a vzájemnou provázanost MDGs. K tomu, aby mohly být cíle naplněny, je třeba nejprve dosáhnout určité politické a ekonomické stability, při níž jsou zdroje efektivně přerozdělovány. Až v tomto momentu mohou investice, např. do vzdělání a zdravotnictví, vést ke značnému snížení chudoby a zkvalitnění života. Podpora vzdělávacího sektoru je velmi důležitá, jelikož vzdělání je základním kamenem pro rozvoj i v ostatních oblastech. Spolu se zlepšením zdravotnického systému může vzdělání přispět např. ke snížení úmrtnost matek, dětské úmrtnosti, k prevenci HIV/AIDS a dalších nemocí. Přístup ke vzdělání hraje důležitou roli i ve zlepšení genderové nerovnosti a nepřímo ovlivňuje i zajištění udržitelného stavu prostředí. K dosažení pokroku ve všech těchto oblastech je zapotřebí mnoha zdrojů a odborné pomoci. Vlády koalice rozvojových států G77²⁴ si byly vědomy toho, že by pro ně bylo nemožné takovýchto závazků bez mezinárodní rozvojové pomoci

²³ Tento úkol přibyl do seznamu v roce 2007 po revizi MDGs.

²⁴ Koalice rozvojových zemí při OSN, založena 77 státy v roce 1964, v roce 2013 měla již 134 členů.

dostát. Na základě jejich kritik byl původní seznam sedmi IDGs doplněn o cíl osmý v rámci MDGs - *Budovat světové partnerství pro rozvoj* (OSN, 2001a).

2.5. Financování Rozvojových cílů tisíciletí

Vývoj po roce 2000 charakterizovalo začleňování MDGs do vládních plánů a struktur členských států. Cílem bylo, aby v co nejkratší době započalo naplňování přijatých cílů. Rozvojový program OSN lokálně asistoval vládám při přizpůsobování MDGs místním podmínkám a i nadále podporoval místní rozvoj za pomoci Oficiální rozvojové pomoci (ODA). Otázka, jakým způsobem bude rozvoj v rámci MDGs financován, byla již od počátku velmi klíčová, a proto se stala důležitou součástí návazných jednání. Nejzásadnějším z nich byla Mezinárodní konference o financování rozvoje v roce 2002 v Monterrey v Mexiku. Konference se zúčastnilo více jak 100 členů OSN, tak i zástupci SB, MMF a WTO. Zde státy přijaly tzv. Monterreyský konsenzus, čímž potvrdily svůj závazek k financování rozvojové pomoci. Tento konsenzus se stal hlavním bodem tzv. agendy Financování pro rozvoj²⁵ a zahrnoval popis 6 oblastí možného financování rozvoje na cestě k naplňování MDGs. Mezi tyto oblasti patřily přímé zahraniční investice, mezinárodní obchod (zprístupnění trhů a umožnění vývozu bez cel), oddlužení, mobilizace domácích zdrojů či finanční a technická spolupráce v rámci Oficiální rozvojové pomoci (ODA) (Tožička et al., 2009). Váha financování rozvoje tentokrát nespočinula pouze na vládách rozvinutých zemí, ale byla směřována i na vlády zemí rozvojových. Problematickou otázkou ale stále byl fakt, že většina vyspělých států skupiny OECD dosud nesplňovala závazek z roku 1972, podle kterého rozvojová pomoc měla činit 0,7%²⁶ jejich HNP (OECD, 2006). Rozvojové země Monterreyský konsenzus naopak zavázal ke zlepšování řízení státu a distribuce rozvojové pomoci, jelikož korupce a netransparentnost byly a stále jsou velkou překážkou efektivního využití této pomoci. V roce 2008 byla uspořádána navazující konference v katarském Dohá, kde se již diskutovala efektivita rozvojové pomoci a možnosti snížení dopadů tehdejší počínající finanční krize a dopadů způsobených změnami klimatu. Monterreyský konsenzus byl zde rozšířen o další body. Zatím poslední konference uspořádaná k tomuto tématu se konala v loňském roce v Addis

²⁵ Kancelář OSN Financování pro rozvoj byla založena roku 2003 jako součást Odboru pro ekonomické a sociální otázky (DESA) a zodpovídá za veškerou agendu spojenou s rozvojovou pomocí od sledování implementace přijatých dokumentů až po podporu a usnadnění spolupráce všech zúčastněných stran.

²⁶ Původně byla v roce 1964 přijata hodnota 1% HNP, v roce 1972 upraveno na 0,7%.

Abeba v Etiopii, kde se rozhodovalo především o tom, jak bude financována rozvojová pomoc v rámci Cílů udržitelného rozvoje (Gustavsson, 2015).

2.6. Kritika Rozvojových cílů tisíciletí

Ne vždy se nahlíželo na MDGs pozitivně a především s odstupem času byly často i ostře kritizovány. Slabiny cílů se projevíly hned v prvních letech jejich implementace. Brzy bylo jasné, že některé z nich jsou příliš ambiciózní a odborníci spolu s vládami rozvojových zemí se obávali, že nebude možné všeobecná vysoká očekávání, které cíle vyvolaly, uspokojit. Zemím se s výjimkou východní a jižní Asie a Latinské Ameriky nedařilo cíle plnit, což ohrožovalo podle odborníků rozvojovou pomoc jako takovou. Samy MDGs nenesly konkrétní akční plán, jak situaci zlepšit a v mnoha zemích tak byly pouze obecně akceptovány, aniž by je vlády adaptovaly na místní podmínky. Studie *Rozvoj v domácí a globální politice* od pražského think-tanku Glopolis z roku 2010 vyzdvihuje několik hlavních nedostatků MDGs. Prvním je implementace cílů „shora dolů“, která často nebrala v potaz místní podmínky a potřeby. Druhý nedostatek je viděn v kvantitativním pojetí rozvoje. Tento přístup vedl do určité míry k fenoménu rapidního zlepšování situace, kdy změny byly spíše dočasné a nebyly použity postupy, které by zakořenily dlouhodobé změny.²⁷ Kromě toho problémy, jako je chudoba či genderová nerovnost, jsou mnohem komplexnější, než aby se daly vyjádřit pouze číselně. MDGs také mnohdy důležité aspekty u jednotlivých cílů opomíjely. Třetí nevýhodou MDGs je, že měly charitativní přístup, jsou orientovány tedy spíše na vnější pomoc a její příspěvek ke zlepšení situace, ale podrobně nesledují a nepovzbuzují podíl místních vlád na rozvoji. Za poslední slabinu bylo označeno „příbarvování“ informací, které země ve zprávách o rozvoji publikovaly. Vlády si zde často napravovaly reputaci a „prodávaly“ i rozvojové iniciativy, které neměly v zemi velký dopad (Glopolis,2010).

Jiné kritiky zdůrazňují, že zájmy dárců ovlivnily i výběr oblastí, do kterých zdroje putovaly nejvíce. Podle studie *Dokumentů strategie snižování chudoby* od Sakika Fukudy-Parra z roku 2008 byly prioritními oblastmi životní prostředí a podpora demokracie a lidských práv, další byl mír a bezpečnost a až v pozadí stály zaměstnanost, hlad, genderová nerovnost či mateřská a dětská úmrtnost. Jak si lze povšimnout, preferované oblasti byly důležité zejména pro globální rozvoj a místní vlády neměly v tomto ohledu rozhodující

²⁷ Dokument Ukazatele pro sledování MDGs z roku 2003 tuto kritiku ale do jisté míry přiznává s tím, že pro některé cíle není kvantitativní měření tím nejvhodnějším (OSN, 2003:55).

slovo. Změna této situace a snížení závislosti rozvojových zemí na zahraniční pomoci byl jeden z mnoha dalších aspektů, který byl v plánech implementace MDGs opomenut (Fukuda-Parr, 2008).

Nicméně, i přesto MDGs zvedly celosvětové povědomí o problémech rozvojových zemí a podpořily poskytování rozvojové pomoci a do určité míry zvýšily i její efektivitu. Iniciativa, která za nimi stála, dokázala přenést poprvé diskurz od rozvoje pomocí ekonomického růstu k institucionálně-sociálním aspektům.

2.7. Cíle udržitelného rozvoje

Kritiku a zpětnou vazbu k MDGs reflektovalo OSN již v prvních letech po jejich implementaci. V roce 2005 na Světovém summitu OSN byly začleněny do seznamu již zmíněné 4 nové úkoly a tím se navýšily i ukazatele. Dalším důležitým setkáním byl Vrcholný Summit OSN v New Yorku v roce 2010, který přezkoumával celkový pokrok v plnění MDGs, přičemž bylo oficiálně uznáno, že v mnohých oblastech nebylo dosaženo očekávaných výsledků a bylo jasné, že je třeba vynaložit většího úsilí. Svou roli v tom hrála i krize z roku 2008, kdy se rozvoj zpomalil a život mnoha lidí v rozvojových státech se dostal opět pod hranici chudoby. Proto státy přijaly nové závazky v boji proti chudobě, a to zejména proti dětské a ženské chudobě, hladu a nemocem. V roce 2012 na Konferenci OSN o udržitelném rozvoji v Rio de Janeiru byl v závěrečné zprávě „Budoucnost, kterou chceme“ prezentován záměr rozšířit původní MDGs a vytvořit tak nový koncept Cílů udržitelného rozvoje (SDGs).

Za účelem rozpracování těchto cílů byla vytvořena Otevřená pracovní skupina, která na nich pracovala v následujících třech letech. Ta zohlednila kritiku původních cílů a SDGs se tak staly mnohem komplexnější. Ve finálním znění byly přijaty na Summitu OSN k udržitelnému rozvoji světa v New Yorku minulý rok na podzim. Návrh programu dostal název „Přeměna našeho světa: agenda udržitelného rozvoje 2030“ a byl přijat, jako tzv. Agenda 30, všemi 193 členskými státy. Počet SDGs stoupl na 17 a bylo ustanoveno 169 ukazatelů. Otázka genderové rovnosti a posilování postavení žen a dívek byla zařazena jako pátý SDG – *Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek*, zatímco zlepšení zdraví matek bylo začleněno do třetího SDG – *Zajistit zdraví život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoliv věku*.

3. Rovnost žen v rozvojové politice OSN a v MDGs

3.1. Genderová problematika v politice OSN a v MDGs

Téma rovnosti pohlaví se během druhé poloviny 20. století postupně stávalo stále významnějším na poli rozvojové politiky. Již Liga Národů spolupracovala s několika ženskými organizacemi, jako byla např. Mezinárodní aliance žen²⁸ (IAW) a ženské nevládní organizace, které byly přizvány, coby konzultující subjekty, na Konferenci Spojených národů o mezinárodním uspořádání v roce 1945. Zajímavostí bylo, že pouze ve 30 z 50 účastnících se zemí měly ženy v té době volební právo a země byly reprezentovány z velké většiny pouze muži²⁹. Byla to Charta OSN, která se stala „první mezinárodní dohodou uznávající stejná práva ženám a mužům v rámci základních lidských práv a svobod“ (Skard, 2008b: 38). Po založení OSN byla agenda, zabývající se právy, svobodami a rovností žen vymezena a přidělena Komisi OSN pro postavení žen³⁰ (CSW). V této době byla ale cesta prosazování principů rovnosti stále velmi trnitá jak pro ženská hnutí, tak i v rámci samotného OSN. Rok 1975 byl *Mezinárodním rokem žen* a OSN vyhlásilo následující dekádu 1976-1985 *Desetiletím pro ženy* (OSN, 1976). Zlepšování postavení žen bylo podpořeno i založením Rozvojového fondu OSN pro ženy³¹ (UNIFEM). Tento fond sloužil k podpoře programů, které se zaměřovaly na propagaci ženských práv, zvýšení jejich politické participace a ekonomického zabezpečení (OSN, 1976).

Komise OSN pro postavení žen (CSW) od svého počátku velmi tvrdě pracovala na zlepšování postavení žen. Byly uspořádány 4 mezinárodní ženské konference, a to postupně v Mexiku (1975), Kodani (1980), Nairobi (1990) a v Pekingu (1995). Přestože úsilí bylo velké, tak do 90. let nedošlo k velkým změnám: ženy byly stále diskriminovány, tvořily většinu nejchudší populace ve světě a zastoupení žen ve vládách zemí bylo nízké.

²⁸ Mezinárodní aliance žen (IAW – International Alliance of Women)

²⁹ Ženské delegátky byly jen z Dominikánské republiky, USA, Čína, Brazílie, Uruguay a Kanady. Z ostatních zemí dorazily pouze poradkyně.

³⁰ Komise OSN pro postavení žen (CWS: The Commission on the Status of Women) - spadala pod Ekonomickou a sociální radu, založena roku 1946

³¹ Původně to byl Dobrovolný fond Desetiletí OSN pro ženy a mandát mu byl rozšířen v roce 1985 a získal tak nový název: Rozvojový program OSN pro ženy (UNIFEM – United Nations Development Fund for Women)

To vše vyústilo v přijetí Pekingské deklarace a akční platformy na konferenci v Pekingu³² v roce 1995. Hlavním cílem bylo zařadit ženy a rovnost pohlaví do priorit rozvojové politiky. Stěžejními oblastmi byla ženská práva, zdraví, vzdělání, finanční ohodnocení a účast na rozhodování a správě přírodních zdrojů a životního prostředí (Skard, 2008a: 298-299). Těto snahy bylo dosaženo, jakmile byl formulován a přijat třetí a pátý cíl v rámci MDGs.

Od roku 2000 se každých 5 let konala konference pro přezkoumání a hodnocení výsledků implementace Pekingské deklarace a akční platformy, kde se řešily vize do budoucnosti a další možné akce a iniciativy pro zlepšení postavení žen. V roce 2010 byl pak založen program UN Women, který měl sloužit jako podpora Komise OSN pro postavení žen. UN Women vznikl sdružením již několika fungujících platforem, jako byl např. UNIFEM či Mezinárodní výzkumný a vzdělávací ústav pro podporu žen (INSTRAW), s cílem poskytovat technickou a finanční podporu státům v posílení postavení žen. Od této doby UN Women operuje celosvětově i v regionu Asie a Pacifiku.

3.2. Charakteristika MDGs, které se k této problematice váží a jejich celosvětové naplnění

3.2.1. MDG 3: Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti

Měřit rovnost pohlaví můžeme mnoha způsoby. V rámci třetího MDG se těmito ukazateli staly: počet křesel obsazených ženami v národních parlamentech, podíl žen na mzdové zaměstnanosti v nezemědělském sektoru, ženská gramotnost a podíl dívek a chlapců v primárním, sekundárním a terciárním sektoru školství. Právě kritérium zvýšení zastoupení dívek ve školách tj. důraz na jejich vzdělání se stalo hlavním úkolem tohoto cíle. Podle Pekingské deklarace a akční platformy z roku 1995 je vzdělání: „lidské právo a základní nástroj k dosažení rovnosti, rozvoje a míru“ (OSN, 1996; překlad vlastní). Má sociální a ekonomickou návratnost a především je to základ dosahování udržitelného rozvoje. Úkol třetího cíle snížit genderové nerovnosti ve školství tak byl už prakticky formulován v Pekingské deklaraci (OSN, 1996: 26-34). V konceptu MDGs byl přijat ve znění: „Do roku 2005 odstranit nepoměr pohlaví v základním a středním školství a do roku 2015 na všech úrovních vzdělání“ (OSN, 2001a: 56). Hlavním úkolem se nestalo zvýšit

³² Čtvrtá světová konference o ženách – byla to jedna z největších konferencí, která se do této doby kdy konala.

počet křesel držených ženami v národních parlamentech nebo jejich podíl v nezemědělském sektoru, protože i pro naplnění těchto dvou cílů by bylo třeba získat nejdřív patřičné vzdělání. Tato kritéria byla však zařazena jako indikátory pokroku, protože podle expertů OSN, WB, IMF a dalších institucí patří mezi stěžejní oblasti, prostřednictvím kterých ženy získávají přístup ke zdrojům a do rozhodujících struktur, čímž posilují své postavení. Svým zaměřením na vzdělání souvisí třetí cíl úzce s cílem druhým, jehož úkolem bylo: „*Dosáhnout základní vzdělání pro všechny, jak pro dívky, tak pro chlapce.*“ Celosvětově se v rozvojových regionech počet dětí, které byly zapsány do prvního vzdělávacího stupně, zvedl z 83% v roce 2000 na 91% v roce 2015 a ve 2/3 rozvojových zemích se do roku 2015 podařilo dosáhnout rovnosti pohlaví při zápisu (OSN, 2015a). Třetí cíl se pak tedy od druhého liší zejména tím, že sleduje už pouze to, kolik dívek se v poměru k chlapcům do primárního, sekundárního a terciárního sektoru školství přihlásilo.

Mnoho dalších odpovědí na to, proč je vzdělání důležitým faktorem pro posilování role žen, poskytuje Pracovní plán³³ z roku 2001. V roce 2015 se k zápisu do prvních tříd nedostavilo přibližně 57 milionů dětí z rozvojových zemí. Pro porovnání v roce 1998 byl počet těchto dětí téměř dvojnásobný, a to 110 milionů, z toho bylo 60% dívek (OSN, 2001a: 20; OSN, 2015a). Byly to zejména dívky z venkovských oblastí, kde existovaly a dodnes stále existují silné genderové předsudky, časně sňatky či fyzická a emoční kontrola dívek. Skutečnost, zda dívka nastoupí do první třídy, ovlivňuje také ekonomická situace její rodiny. Přitom praxe ukázala, že vzdělávání dívek vede k „lepší výživě celé rodiny, lepší péči o zdraví, snižování porodnosti, snižování chudoby a k lepší celkové zdatnosti dívky“ (OSN, 2001a: 20). Aby mohlo dojít k naplnění tohoto cíle, byly v Pracovním plánu definovány konkrétní strategie. Vzdělávání dívek se mělo stát prioritou lokálních vládnoucích struktur, jež měly zajistit jak školní budovy, knihy a učitele, tak se snažit přizpůsobit vzdělávací systém dívkám. Také iniciativa Světového potravinového programu (WFP)³⁴ „Jídlo ve škole“, která nabízela žákům jídlo zdarma, měla přilákat dívky do škol. Dále se strategie soustředily na posílení žen ve společnosti a jejich začleňování do nejvyšších vládních struktur a ostatních rozhodovacích orgánů (OSN, 2001).

³³ Překládáno do češtiny taktéž jako „**Cestovní mapa**“ (Tožička et al., 2009)

³⁴ World food programme (WFP)- je to program OSN formálně založený v roce 1963, poskytuje humanitární pomoc v boji proti hladu

Třebaže tyto ukazatele pokrývají široké spektrum genderových otázek, byly v konceptu MDGs vynechány aspekty genderově podníceného násilí, ekonomická diskriminace žen, legislativní složka genderové rovnosti či nutnost získávání více genderově oddělených dat, týkajících se např. uplatnění žen na trhu, jejich finančního ohodnocení či obecného podílu na vedoucích pozicích (Fehling, Nelson, Venkatapuram, 2013).

3.2.2. MDG5: Zlepšit zdraví matek

Ačkoliv to možná není na první pohled patrné, pátý cíl je pevně spjat s cílem třetím. Pátý cíl se stejně jako cíl třetí zaměřuje na postavení žen ve společnosti, ale v tomto případě na postavení žen jakožto matek. Úkolem pátého cíle bylo: „*Do roku 2015 snížit o tři čtvrtiny míru mateřské úmrtnosti.*“ Za ukazatele byla stanovena míra mateřské úmrtnosti a podíl porodů provedených kvalifikovanými zdravotnickými pracovníky. Jak se ale brzy ukázalo, tento cíl byl více než ambiciózní a neočekávalo se, že by mohl být do roku 2015 splněn (Tožička et al., 2009: 4). Mateřskou úmrtnost se od roku 1990 do roku 2015 podařilo snížit pouze o polovinu. V roce 1990 na 100 000 narozených dětí připadalo v rozvojových regionech 430 úmrtí matek, do roku 2013 toto číslo kleslo na 230 úmrtí. Počet porodů provedených odbornými pracovníky stoupl z 57% v roce 1990 na 70% v roce 2014, v zemědělských oblastech je to dnes ale stále jen 56%. Příčinou pomalého zlepšování situace rodiček je nedostatek odborné péče, její finanční nedostupnost a vysoká cena léků. I lehké porodní komplikace tak mohou končit smrtí matky (OSN, 2015a; Tožička et al., 2009).³⁵

V roce 2007 byl k pátému cíli přidán druhý úkol: „*Do roku 2015 zajistit všeobecný přístup k reprodukční péči.*“ Ukazatelem tohoto úkolu se stala: míra užívání antikoncepce, míra porodnosti mladistvých, míra rodičovského plánování a četnost předporodní péče. U předporodní péče se sledovalo, v kolika procentech ji ženy za těhotenství minimálně jednou a minimálně čtyřikrát vyhledaly. Tento nový závazek ještě více usiloval o zlepšení zdravotní péče pro ženy, ale také měl sloužit i k posílení jejich postavení, protože je důležité, aby ženy mohly samy rozhodovat o velikosti své rodiny.

³⁵ Mezi příčiny úmrtí patří nejčastěji: krvácení, otrava krve a infekce včetně AIDS, poruchy krevního tlaku, chudokrevnost, potraty či porodní těžkosti (Tožička et al., 2009).

Z hlediska naplňování tohoto úkolu jsou mezi rozvojovými regiony značné rozdíly, což se odráží i na celosvětových statistikách, které nevykazují mnohdy ani průměrné zlepšení. Například celosvětová míra užívání antikoncepce³⁶ vzrostla z 55% v roce 1990 pouze na 64% v roce 2015. V rozvojových zemích se dnes tato míra pohybuje v průměru mezi 40%-60%. V některých regionech³⁷ došlo až k dvojnásobnému nárůstu užívání antikoncepce, přesto ale zůstává i tak stále velmi nízká (OSN, 2015a).

Pokud jde o předporodní péči, došlo v rozvojových regionech ke značnému zlepšení. Předporodní péče je důležitá v několika ohledech. Napomáhá nejen ke snadnému průběhu těhotenství, ale také informuje ženy o případných komplikacích a odpovídající výživě. Z tohoto důvodu doporučuje Světová zdravotnická organizace (WHO) ženám ji během těhotenství minimálně čtyřikrát vyhledat. Toho bylo v rozvojových regionech dosaženo v roce 2014 pouze v 52%. V porovnání s rokem 1990, kdy to bylo jen 17% žen, je nárůst ale znatelný. U porodnosti mladistvých nedošlo v rozvojových regionech k výraznému zlepšení. V roce 1990 připadalo 64 porodů na 1000 žen mezi 15-19 rokem života a v roce 2015 byl toto číslo stále vysoké a to 56 porodů. Raný porod má vliv jak na zdraví a budoucnost matky, tak i dítěte (OSN, 2015a).

Je patrné, že tyto dílčí problémy nemohou být řešeny bez investic do zdravotnictví. Tento aspekt byl ale v MDGs opomenut. Stejně jako nebyla zařazena nutnost školit a integrovat odborné pracovníky. A to je stěžejní nedostatek všech MDGs týkajících se zdraví, protože konkrétně u pátého MDGs pomocí dostupné a kvalitní zdravotní péče v kombinaci se školní docházkou lze dosáhnout lepších zdravotních podmínek pro ženy. Vzdělání přispívá nejen k informovanosti, ale i k posunutí plánování rodičovství na pozdější dobu. Do cíle dále nebyla zahrnuta problematika potratů, indikátor regulace plodnosti či dostupnost a využití porodnických služeb (Fehling, Nelson, Venkatapuram, 2013).

³⁶ Výzkum zahrnuje pouze vdané ženy, ve věkovém rozmezí 15-49.

³⁷ Např. Subsaharská Afrika z 13% na 28% a jižní Asie z 39% na 59%.

3.3. Naplnění vybraných MDGs v jihovýchodní Asii

Region jihovýchodní Asie je velmi různorodý. Tvoří ho 11 států, které se liší politicky, ekonomicky a nábožensky. Není překvapením, že se tyto rozdíly projevují i v přístupu k genderové nerovnosti a péči o matku. Jsou zde státy jako Singapur, který se nachází na špičce statistik s nízkou mírou genderové nerovnosti a nízkou mírou mateřské úmrtnosti a na druhou stranu státy jako Myanmar, který se nachází na jejich opačném konci. Tato různorodost se samozřejmě odráží i na celkových statistikách o regionu, jež obvykle vykazují jen průměrné zlepšení.

Důležitými iniciativami, které měly zásadní podíl na zlepšování postavení žen v jihovýchodní Asii, byla ženská hnutí a nevládní organizace. Ta byla zakládána zejména během OSN Dekády pro ženy (1976-1985) a patřily mezi ně např. Sestry Islámu v Malajsii či Svaz žen ve Vietnamu. Ty se soustředily na několik oblastí např. sociální, zdravotní a lékařskou péči, genderový výzkum nebo na obhajobu práv žen (McGregor, 2008: 124). K podstatným problémům v tomto regionu patří obchod s lidmi, kdy jsou především mladé dívky z venkovských oblastí prodány do regionů s aktivním sexuálním průmyslem, kde jsou nuceny se žít prostitucí. Tento fenomén je umocněn i dnešní globalizací, proto se v současné době hlavním zájmem místních nevládních organizací stala ochrana práv a zdraví sexuálních pracovníků, hlavně při prevenci HIV/AIDS nebo při hledání jiného zaměstnání (McGregor, 2008).

Z pohledu MDGs vyazuje jihovýchodní Asie výsledky konstantního růstu. Mezi rozvojovými regiony³⁸ je v případě třetího cíle regionem s průměrnými až lepšími výsledky. Dosáhnout genderové rovnosti se zde podařilo ve všech třech úrovních školství. To se dále podařilo jen např. v regionu Kavkazu a střední Asie a v Latinské Americe a Karibiku. Co se týče podílu žen na mzdové zaměstnanosti v nezemědělském sektoru, tak zde došlo jen k nárůstu o 4% z 35% v roce 1990. Pro porovnání v severní Africe byl tento podíl pouze 19%. V míře počtu křesel obsazených ženami v národních parlamentech nedosáhla jihovýchodní Asie významnějšího úspěchu. V roce 1990 to bylo 12% křesel a v roce 2015 pouhých 18%, což se pohybovalo i za celkovým průměrem rozvojových zemí, který činil 21% (OSN, 2015a).

³⁸ Rozvojové regiony, klasifikace OSN: Oceánie, Latinská Amerika a Karibik, severní Afrika, subsaharská Afrika, Kavkaz a centrální Asie, západní Asie, jižní Asie, jihovýchodní Asie, východní Asie.

Pátého cíle v rozvojových regionech nebylo do roku 2015 dosaženo. Přesto v jihovýchodní Asii došlo ke značnému zlepšení, a to jak ve snížení mateřské úmrtnosti, tak i ve zvýšení počtu porodů provedených odbornými pracovníky. V roce 1990 připadalo na 100 000 porodů 320 úmrtí matek ve věkové kategorii 15-49 let, v roce 2000 už to bylo jen 220 žen a v roce 2013 toto číslo kleslo na 140. Míra mateřské úmrtnosti se snížila o 57%, což představovalo v rozvojových regionech, po regionech jižní Asie s 64% a východní Asie s 65%, největší pokrok. Odborní pracovníci v roce 2014 v jihovýchodní Asii asistovali u 82% porodů. V roce 1990 to bylo u pouhých 49% porodů, přesto je tento výsledek lepší jen v porovnání s jižní Asii či Subsaharskou Afrikou, kde asistovali odborní pracovníci pouze u 52% i v roce 2015. U ostatních regionů je to u více než 85% porodů. Na druhou stranu v letech 2010-2014 bylo provedeno v zemědělských oblastech 74% a v městských oblastech 91% porodů odbornými pracovníky, což staví jihovýchodní Asii hned za Latinskou Ameriku s poměrem 78% v zemědělských a 96% v městských oblastech. Od výsledků východní Asie se 100% porody provedenými odbornými pracovníky dělí jihovýchodní Asii ještě dlouhá cesta. V ostatních ukazatelích pátého cíle se tento region pohybuje mezi průměrnými hodnotami v porovnání s ostatními regiony, nicméně i tak došlo k významnému růstu jak v užití antikoncepce, tak v návštěvách předporodní péče (OSN, 2015a).

Nejen celkový vývoj jihovýchodní Asie, ale i otázky genderové nerovnosti budou pravděpodobně v příštích letech velmi ovlivněny integrací regionu v rámci Hospodářského společenství ASEAN, které funguje od 1. ledna 2016 a které má vytvořit společný volný trh mezi členskými zeměmi (online, ASEAN).

4. Analýza implementace a naplnění vybraných MDGs v Thajsku, Vietnamu a Myanmaru

4.1. Thajsko

4.1.1. Úvod

Tajové, předkové Thajců³⁹, se začali usazovat na území dnešního Thajska na přelomu prvního a druhého tisíciletí. Území ovládalo několik království, mezi nimiž docházelo k mocenským bojům. Nejsilnější z nich bylo království Ayutthaya, které dokázalo ovládnout během své letité existence i území dnešní Kambodži a Laosu a stát se mocnou říší známou jako Siamské království. Od 16. století Siam udržoval obchodní styky s Evropany, zejména pak s Nizozemci, Francouzi a Portugalci. Období koloniálního rozmachu zasáhlo jihovýchodní Asii v 19. století a Siamské království bylo také vystaveno hrozbě kolonizace, a proto uzavíralo s Evropany smlouvy o uznání západní síly a o spolupráci. Díky těmto diplomatickým krokům a reformám se Thajsku podařilo, jako jediné zemi jihovýchodní Asie, vyhnout kolonizaci (Wyatt, 2003).

Po I. světové válce zasáhla Siam silná recese a monarchie vinou absence následníka začala slábnout, což vedlo k Siamské revoluci v roce 1932. Absolutní monarchie byla nahrazena monarchií konstituční (Šanc, Ženíšek a kol. 2009). V roce 1939 byl oficiální název změněn ze Siamu na Thajsko. Během II. světové války bylo Thajsko okupováno Japonskem, ale hned rok po konci války vstoupilo do OSN, a to byl velmi důležitý krok pro jeho mezinárodní postavení (Wyatt, 2003: 226). Z obavy ze silícího komunismu v Číně a ve Vietnamu našlo Thajsko na mezinárodní scéně nové partnery ve státech bojujících proti komunismu. Jeho partneři, zejména pak USA, mu poskytovali nejen hospodářskou, ale i vojenskou pomoc. Thajsko se pak výměnou angažovalo ve válkách v Koreji a ve Vietnamu a stalo se v roce 1954 členem SEATO⁴⁰ (Wyatt, 2003).

³⁹Thajci pochází z rodiny Tajů a tvoří početně největší skupinu s 27-30 milióny. Další etnika, které se považují za Taje a jsou Thajcům jazykově příbuzní, jsou Laové (20 mil.; Laos a sever Thajska), Šanové (3 mil.; Myanmar) a další menší etnika v Číně a Vietnamu. Dohromady je to cca. 70 mil. osob (David K. Wyatt, 2003: 9-11).

⁴⁰Southeast Asia Treaty Organization – SEATO – Organizace jihoasijské smlouvy – měla vytvořit blok, který by zadržel další postup komunismu v této oblasti se sídlem v Bangkoku od roku 1955.

Pomoc od zahraničních partnerů byla efektivně využita zejména pak za vlády premiéra Sarita Thanarata (1958-1963), kdy došlo k zásadnímu rozvoji země. Rozvojový program OSN začal v zemi operovat a spolupracovat s místní vládou v roce 1966 a krátce na to v roce 1967 se stalo Thajsko zakládajícím státem ASEANU⁴¹. Zahraniční pomoc nepřinesla pouze pozitiva, díky vojenské podpoře také došlo k výraznému posílení moci armády, což ovlivnilo celé období 2. poloviny 20. století. Toto období bylo charakterizováno výměnou civilních vlád za vojenské a naopak a bylo doprovázeno demonstracemi a politickým násilím. Ani rapidní rozvoj⁴² ve vzdělávání, zdravotnictví, boj proti malárii a zvyšování kvality pitné vody nedokázal předejít nepokojům, které střídání vlád doprovázely (Wyatt, 2003).

V 80. letech přišla éra stability a prospěchu, kdy klesla porodnost, ženy získaly rovnoprávnější postavení, zvyšovala se míra urbanismu a do konce 80. let se Thajsku podařilo zařadit mezi státy se středními příjmy a snížit podíl chudoby. Na počátku 90. let po jednom z dalších převratů byla zavedena i pluralitní demokracie. Ta nebyla ale příliš stabilní a i díky tomu byla země v roce 1997 relativně silně zasažena asijskou finanční krizí (Wyatt, 2003: 263-270). V průběhu 80. a 90. let byly podobné cíle jako MDGs zařazeny do místních politik v rámci Národních ekonomických a sociálních rozvojových plánů. První plány se soustředily na zajištění ekonomické stability a budování základní infrastruktury. Osmý plán v letech 1997-2001 byl prvním plánem, který cílil především na lidský kapitál. Thajsko se začalo orientovat na vytvoření strategií místního lidského rozvoje, a proto již při přijetí MDGs některé z cílů splňovalo (Teanravisitsagool, 2012).

Thajsko vstoupilo do nového tisíciletí v čele s novou stranou Thajci milují Thajce, která v roce 2001 uspěla ve volbách do sněmovny a premiérem se stal Thaksin Shinawatra (Šanc, Ženíšek a kol. 2009). MDGs byly novou vládou implementovány relativně úspěšně. Cíle byly přizpůsobeny místním podmínkám a k oficiálním cílům přibyly ještě thajské MDGs +, které se soustředily na nejchudší provincie, jimiž byly 3 nejnižnější provincie a severovýchodní horské regiony, a také na místní chudé, zejména etnické, skupiny (OSN, 2004). Zkvalitnil se systém vzdělávání a zdravotní péče a tím se prodloužila i délka života obyvatel. Z premiérových iniciativ se začalo bojovat i s dalšími problematickými oblastmi,

⁴¹ Nahradil organizaci ASA – Association of Southeast Asia založenou v roce 1961 Thajskem a Filipínami. V roce 1963 se připojila Malajsie.

⁴² Vysoký nárůst obyvatelstva – zvýšení populace do 20 let, sliby o rozvoji vláda často neplnila (Dějiny Thajska, 2003: 248).

jako byl prodej drog⁴³ a vzrůstající terorismus. Ale nadále v zemi existovaly a stále existují značné rozdíly mezi jednotlivými regiony země a v chudších částech bylo začleňování MDGs o poznání složitější. I první dvě dekády nového tisíciletí byly charakterizovány vojenskými převraty a opětovným nastolením civilních vlád. Politická nestabilita se spolu s krizí v roce 2008 odrazila na plnění MDGs a MDGs +. V roce 2011 se do čela státu coby premiérka postavila první žena v historii Thajska - Jinglak Shinawatrová.

V dnešní době se Thajsko už potýká se stejnými problémy jako rozvinuté země, např. stárnutí populace či zvýšené procento srdečních chorob a cukrovky. Změnami prochází i tradiční podoba rodiny a stoupá rozvodovost. Problematickou oblastí je také migrace za prací a špatné životní podmínky migrantů. Thajsko, stejně jako i Myanmar a Vietnam, čelí v posledních letech znatelným změnám klimatu (OSN, 2009a).

4.1.2. Analýza třetího Rozvojového cíle

Thajsko, ač v celkových rozvojových statistikách stojí již dlouho na předních příčkách v regionu, tak v případě genderových otázek ne vždy na tyto přední příčky dosahuje. Je to země, která je založena na tradičním myšlení, což se projevuje i v přístupu k ženám. Thajské rodiny jsou bilaterálního typu, obyčejně bez patriarchálních tendencí, ale přesto v zemi převládají stereotypy, které ospravedlňují domácí a obecné násilí vůči ženám. Podpora jejich účasti ve vládním a správním rozhodování je velmi malá. Nejvíce se diskriminace dotýká žen z venkova a z etnických skupin.⁴⁴ Významným problémem, se kterým se Thajsko potýká, je obchod s lidmi, jehož jsou ve většině případů oběťmi ženy, které jsou následně nuceny k nedobrovolné práci či k prostituci (Chouvy, 2013; Romanow, 2012). Vláda sice proti tomu podnikla během let několik kroků, jako např. v roce 1985 ratifikovala Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW), podpořila Pekingskou akční platformu v roce 1995 a implementovala MDGs v roce 2001 (Gender Equality Network, 2013). Nicméně, stejná práva, hlavně pak ty politická, byla garantována Thajkám ústavou až v roce 1997 a větších úspěchů v genderové rovnosti se podařilo dosáhnout pouze ve školství. V roce 2014 se Thajsko umístilo v žebříčku genderové

⁴³ Před vládními intervencemi obchod s drogami hojně kvetl především v oblasti tzv. Zlatého trojúhelníku. Ten se rozkládá na území Laosu, Myanmaru a Thajska. V Thajsku se jedná o horskou severní část země (Adams, Gillogly, 2012).

⁴⁴ V Thajsku je největší etnickou skupinou thajští Číňané, pak následují Malajci. Mezi malé horské menšiny patří Hmongové, Mienové, Lahuové, Akha a Lisu. Na západě žijí i thajští Karenové.

nerovnosti měřené Indexem genderové nerovnosti (GII)⁴⁵ na 76. pozici, což je například až 16 míst za Vietnamem, který skončil na 60. pozici (online, GII).

Hlavní orgán v zemi, který zodpovídá za rovnoprávné postavení mužů a žen, je Úřad pro záležitosti žen a rozvoj rodiny, spadající pod Ministerstvo sociálního rozvoje a lidské bezpečnosti. Tento úřad spolupracuje spolu s UN Women na pětiletých národních ženských rozvojových plánech. Měření genderové nerovnosti v Thajsku také naráží na základní problém, jakým je nedostatek dat, která by byla rozdělena podle pohlaví a mohla o nerovnosti vypovídat (ADB, 2013). Z dostupných dat je nicméně patrné, že i přes tyto potíže Thajsko dosáhlo za posledních 15 let dílčích úspěchů.

Ve zvyšování genderové rovnosti ve školství si Thajsko již od 90. let vedlo velmi dobře. Výsledků, kterých mělo být dosaženo v rámci třetího cíle „*Do roku 2005 odstranit nepoměr pohlaví v základním a středním školství a do roku 2015 na všech úrovních vzdělání*“ se podařilo Thajsku dosáhnout už před implementací samotných MDGs. Genderové rovnosti v sekundárním sektoru školství bylo dosaženo v roce 1991 s hodnotou 1,0 Indexu genderové rovnosti (GPI)⁴⁶. V terciárním sektoru bylo stejného výsledku dosaženo v roce 1995. V obou případech se podařilo uspět se značným předstihem před implementací samotných MDGs. Hodnota GPI je ale kolísavá a každý rok samozřejmě vykazuje jiné hodnoty založené na tom, kolik studentů se do studia запиše. V novém tisíciletí se trend v sekundárním a terciárním školství přehoupal spíše ve prospěch žen. U sekundárního školství se GPI pohyboval v rovině relativní rovnosti v průměru mezi hodnotami 1,06 do 1,08 v období od roku 2000 do roku 2015. V terciárním školství byly rozdíly o poznání větší, hodnoty GPI se pohybovaly mezi 1,27 a 1,34 ve prospěch žen. V roce 2007 byl poměr zápisu například 74,4% žen vůči 59,9% mužům. Ale co se týče tohoto terciárního sektoru, můžeme zde pozorovat rozdíly i mezi jednotlivými obory, kdy technická zaměření měla tradičně větší podíl zápisu mužů. V primárním sektoru školství úplné rovnosti dosud dosaženo nebylo. Jedním z důvodů, proč tomu tak je, může být průměrně větší počet narozených chlapů než dívek, který následně způsobuje početní převahu v zápisu do prvních tříd. Hodnota GPI se tedy konstantně již od 90. let pohybuje

⁴⁵ Gender Inequality Index (GII) – Index genderové nerovnosti – tento index byl představen až v roce 2010 jako náhrada za Index genderového vývoje (Gender development index (GDI)) a Index míry genderového posílení postavení (Gender Empowerment Measure (GEM)). Vychází z tří oblastí a to: reprodukčního zdraví, účasti na trhu práce a posílení postavení. Opomíjí ale například domácí práce nebo genderově podnicené násilí.

⁴⁶Gender Parity Index – Index genderové rovnosti – se používá k měření poměru přístupu mužů a žen ke vzdělání v primárním, sekundárním a terciárním sektoru. Index nižší než 1 značí nerovnost ve prospěch mužů, hodnota 1 znamená pohlavní rovnost, index nad 1 značí nerovnost ve prospěch žen (online, GPI).

okolo hodnoty 0,98 ve prospěch chlapců. OSN ale pro rok 2015 stanovilo žádoucí hodnotu GPI v rozmezí 0,97-1,03, což bylo považováno za dosažení rovnosti. Thajsko uspělo tedy i v primárním sektoru školství (OSN, 2015a). Míra gramotnosti v Thajsku je téměř 97% a podíl žen a mužů v negramotné populaci je téměř stejný (ADB, 2013; OSN, 2009a; online, OSN databáze).

Jak je patrné, Thajsko dosáhlo mnohých úspěchů už před přijetím MDGs. Na co měla však jejich implementace vliv, bylo zkvalitnění školství, a tím zlepšení podmínek pro vzdělávání jak pro chlapce, tak pro dívky. V roce 1997 bylo zavedeno 12 let bezplatného vzdělávání garantovaného ústavou. Ve školství ale chybělo mnoho prostředků, jako byly učebnice, uniformy či finance na školní obědy, čímž se snižovala i jeho kvalita. Z tohoto důvodu se školství v roce 2009 znovu reformovalo, byly navýšeny státní dotace a doba bezplatného vzdělávání se prodloužila na 15 let. Tyto dotace pomohly zmírnit i rozdíly v genderové nerovnosti ve školství mezi jednotlivými provinciemi (OSN, 2014).

V historii Thajska hrály ženy v politickém životě velmi malou roli jak na národní, tak i na lokální úrovni. Dokazuje to fakt, že do roku 1997 nemohly ženy zasedat v parlamentu. A tedy v případě dalšího ukazatele, počtu křesel držných ženami v národním parlamentu, je situace v Thajsku o poznání horší ve srovnání s některými zeměmi v regionu (Romanow, 2012). V roce 2013 byl počet křesel držných ženami historicky nejvyšší a to 13,3%, ale v roce 2014 to bylo opět pouze 6,1% křesel, zatímco v sousední Kambodži v roce 2014 to bylo 19% a ve Vietnamu dokonce 24,3% (OSN, GII). Místní společenské poměry se nejvíce odráží právě na malém podílu žen v oblasti veřejného rozhodování. Ženám je tradičně přisuzována starost o domácnost a role matky. Ve společnosti také převládá názor, že ženy nejsou schopny zastávat vedoucí pozice a jsou mnohdy zrazovány od zapojení se do politiky. Nicméně v momentu, kdy již kandidují a dostanou se do vedoucích pozic, kde předtím dominovali muži, jsou povzbuzovány a jsou jim připisovány zásluhy na úspěchu regionu či samotného Thajska (Romanow cituje Wailerdsaka, 2012). Vystoupat ale do vyšších vedoucích pozic ve státním sektoru je pro ženy problematické. Na tento problém se soustředila vláda i při implementaci vlastních MDGs+ a chtěla prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti zvýšením jejich zastoupení v politice. K mezinárodním úkolům byl na počátku přidán další, a to „Zdvojnásobit podíl žen v národním parlamentu, regionálních administrativních organizacích a ve výkonných pozicích ve státní správě v letech 2002-2006“. Toho se však vzhledem k místním poměrům nepodařilo dosáhnout (OSN, 2009a).

Podíl žen na mzdové zaměstnanosti v nezemědělském sektoru byl v Thajsku v průběhu posledních 15 let konstantní a držel se na 45% (online, OSN databáze). Thajky mají ze zákona nárok na stejný plat jako muži, ale ti mají tradičně vyšší šanci na povýšení a tím i na lepší platové ohodnocení. Ženy ale naopak mají nižší nezaměstnanost. Nejčastějšími sektory, ve kterých se ženy uplatňují, jsou školství, zdravotnictví, pohostinství a pomoc v domácnosti, ale záleží v tomto ohledu zejména na vzdělání (ADB, 2013). Zásadní problém, se kterým se už několik desetiletí Thajsko potýká, je prostituce. Mnoho žen migruje z venkova s vidinou nových pracovních příležitostí v městských oblastech, ale často se stává, že se jim nepodaří vhodnou práci najít, a tak skončí v sektoru sexuálních služeb. Tento sektor, navzdory oficiálnímu zákazu prostituce z roku 2007 se stále rozrůstá. Sexuální a pornografický průmysl je také často spojen s obchodem s lidmi. Ženy jsou prodávány buďto na místní thajský trh nebo do zahraničí obvykle jako sexuální pracovnice nebo nevěsty pro cizince. To vše je podpořeno nedostatkem pracovních příležitostí v chudých oblastech, kdy se rodiny rozhodnou buďto dívky prodat či na ně vytváří tlak, aby samy odešly. Obchod s lidmi však nesouvisí pouze se sexuálním průmyslem, lidé jsou často unášeni i za účelem krádeží a žebroty či k výkonu nucených prací, přičemž ženy a děti jsou opět nejčastějšími oběťmi. Zákon proti obchodu s lidmi vešel v platnost taktéž v roce 2007, nicméně dodnes patří mezi problematické sociální otázky s vysokou prioritou, které je třeba řešit (OSN, 2009b; Gender Equality Network, 2013: 31-33; Chouvy, 2013).

V minulém roce byl přijat thajskou vládou Zákon o genderové rovnosti⁴⁷, jež má chránit všechny osoby před diskriminací na základě pohlaví. V praxi tento zákon slibuje, že jednotlivé orgány státní správy budou proškoleny tak, aby myslely při vytváření svých rozpočtů na genderové otázky, a dále stanovuje, že výchova k pozitivnímu postoji k rovnosti žen a mužů se stane součástí školních osnov. Dále se vláda snaží spolu s UN Women bojovat proti konkrétním problémům, např. proti domácímu násilí tréninkem lokálních policejních jednotek k tomu, aby snadněji rozpoznávaly známky domácího násilí (online, UN Women).

⁴⁷ Gender Equity Act

4.1.3. Analýza pátého Rozvojového cíle

Mateřská a dětská zdravotní péče byla součástí priorit thajského Národního rozvojového zdravotního plánu již před implementací MDGs, stejně jako tomu bylo u třetího cíle se snižováním pohlavní nerovnosti. I díky tomu Thajsko stojí dnes s nízkou mírou mateřské úmrtnosti v regionu mezi vysoce rozvinutými státy jako je Brunej nebo Singapur. V roce 2013 připadalo pouze 26 úmrtí na 100 000 úspěšných porodů. Pro rok 2015 se předpokládá, že tato hodnota klesne ještě níž, a to na pouhých 20 úmrtí. V tomto ohledu došlo k rapidnímu zlepšení i oproti předchozím rokům, kdy se tyto hodnoty pohybovaly mezi 50-60 úmrtími. Podobně jako u předchozího cíle jsou i zde regionální rozdíly. Mateřská úmrtnost je vyšší v již zmíněných severovýchodních horských provinciích, kde žijí převážně etnické menšiny a ve třech nejjižnějších provinciích, kde zase naopak převažuje muslimské obyvatelstvo. Náboženské a společenské aspekty tedy hrají důležitou roli.

Dobrych výsledků Thajsko dosáhlo také v podílu porodů provedených odbornými pracovníky. Už v roce 1990 to bylo 96% porodů, v roce 2000 to bylo 98% porodů a do roku 2015 se Thajsko dostalo na 100% porodů. V tomto ukazateli Thajsko vyniká v regionu opět spolu se Singapurem a Brunejí, kteří taktéž mají 100% podíl a také s Malajsií, která je těsně za nimi s 99%, tyto země vynikají nepochybně i celosvětově (OSN, 2009a; online, GII; online, OSN databáze).

V roce 2001 byl spuštěn Program univerzální péče⁴⁸, který spolu s Programem sociálního zabezpečení⁴⁹ a Programem zdravotních benefitů pro státní zaměstnance⁵⁰ pokryl zdravotní náklady téměř veškerého obyvatelstva Thajska. Jen malé množství lidí nemá dnes zdravotní pojištění, jedná se pouze o několik desítek tisíc lidí. V posledních letech roste poptávka po soukromé zdravotní péči mezi střední třídou. Její příslušníci si často soukromou péči raději hradí sami, a tím dochází k potřebnému odlehčení náporu na státní zdravotnická zařízení (OSN, 2014: 32). Dostupná státní zdravotní péče není vždy kvalitní, je zde opět velký regionální rozdíl. Typicky chudší regiony mají i nedostatek zdravotnického personálu, což se oboje projevuje na jejich výsledcích ve statistikách, proto se thajské MDG+ soustředily zejména na zlepšení péče o matky a snížení úmrtí dětí v odlehlých chudých oblastech. Mezi MDG+ byl zařazen úkol „*Snižit o polovinu, mezi lety*

⁴⁸Universal Health Care Scheme

⁴⁹Social Security Scheme

⁵⁰Civil Servant Medical Benefit Scheme

2005 až 2015, mateřskou úmrtnost v horských oblastech, ve vybraných severních provinciích a ve třech nejjižnějších provinciích“. V mnoha provinciích se toho podařilo opravdu dosáhnout (OSN, 2009a).

Druhý úkol „zajistit všeobecný přístup k reprodukčnímu zdraví“ se taktéž Thajsku podařilo splnit. Ministerstvo veřejného zdraví od roku 1995 poskytuje finanční prostředky střediskům primární zdravotní péče na 3 základní služby reprodukčního zdraví: zdraví dítěte a matky, plánování rodiny a vyšetření proti rakovině reprodukčních orgánů (OSN, 2009a). Vláda podporovala s implementací MDGs i výuku, semináře a edukační materiály o reprodukčním a sexuálním zdraví, ale až v minulém roce se přijetím Zákona o genderové rovnosti toto stalo i povinnou součástí osnov škol (online, UN Women).

V sexuální oblasti se od Thajek očekává submisivní postavení, zatímco Thajci mají tradičně dominantní roli a je u nich společensky tolerován předmanželský i mimomanželský styk (Romanow, 2012). Tento přístup podněcuje vyšší promiskuitu, která často vede k nechráněným stykům, neplánovanému rodičovství, přenosu pohlavních chorob a vysokému procentu porodnosti mladistvých. V zemi proto zůstává podíl porodů na 1000 žen ve věku 15-19 poměrně vysoký a staví tak Thajsko až za vedoucí skupinu, přičemž Vietnam i Myanmar mají lepší výsledky. Mezi roky 2010-2015 byl tento podíl průměrně 41 porodů na 1000 dívek, zatímco ve Vietnamu to bylo 29 porodů a v Myanmaru toto číslo činilo dokonce 12,1 porodů (online, GII). Jedním z důvodů, proč Thajsko má takto nepříznivé celostátní výsledky, je vysoká porodnost mladých dívek, zejména v kmenech sídlících v severovýchodních horských oblastech. Zásadní roli hraje také fakt, že potraty jsou v Thajsku zakázány, pokud se nejedná o znásilnění či ohrožení zdraví matky. Mladší dívky pak podstupují potraty prováděné neodbornými pracovníky a ty vedou ke zvyšování úmrtí matek. Procento užití antikoncepce přesto u žen ve věku 15-49 vzrostlo z 66% v roce 1989 na 78% v roce 2001. Od této doby se podíl užití drží okolo 79%, což je ve srovnání s průměrem rozvojových zemích v rozmezí 40%-60% značný rozdíl. Mezi nejčastější antikoncepční prostředky patří pilulky, injekční antikoncepce či kompletní sterilizace (ADB, 2013; OSN, 2009a).

U prenatalní péče dosáhlo Thajsko opět dobrých výsledků. Thajky absolvují jednu návštěvu u lékaře v průběhu těhotenství v 98% a 4 návštěvy v 94%. Nejčastějšími příčinami úmrtí matek v Thajsku je krvácení, které je příčinou ve ¾ případů, dále jsou to

preeklampsie⁵¹ a infekce, kterým lze prenatální péčí předejít. Neplánované rodičovství kleslo ze 5,9% v roce 1996 na 2,1% v roce 2001. V roce 2006 to byly 3,1% a v roce 2012 už zhruba 6,9%. Důvodem může být větší uvolňování poměrů v poslední době, s čímž souvisí i zvýšená aktivita mladistvých a nechtěná těhotenství (ADB, 2013; online, OSN databáze).

4.2. Vietnam

4.2.1. Úvod

Vietnam díky své strategické poloze čelil po staletí obdobím změn, které byly doprovázeny konflikty, nadvládou cizích zemí a opětovným sjednocením. Ve své rané historii byl relativně dlouhou dobu pod nadvládou Číny, což podstatně ovlivnilo vietnamskou kulturu a společnost. Obyvatelé byli podrobni sinizaci a pronikaly sem i prvky konfucianismu, který ve Vietnamu pevně zakořenil. Mimo toto období čínské nadvlády se na vietnamském území vyskytovaly prosperující království a říše. Ty byly také vystaveny vlivu buddhismu pronikajícího z Indie (Hlavatá et al., 2008).

Moderní dějiny Vietnamu ovlivnila nejvíce kolonizace. Od 16. století se Vietnam začal dostávat do kontaktu s evropskými obchodníky a misionáři. Největší zájem o tuto oblast jevili Francouzi. Ti se nejprve snažili obchodovat a udržovat dobré vztahy s Vietnamem, ale po neúspěchu diplomatického vyjednávání přistoupili k vojenskému nátlaku. V roce 1867 získali část jižního území, a tak byla založena francouzská kolonie Kočínčina. Zbylá dvě území Annan⁵² a Tonkin⁵³ se do konce 19. století stala francouzskými protektoráty a celé území bylo nazváno Francouzskou Indočinou. Francouzi zde zakládali nové vzdělávací instituty a investovali do rozvoje infrastruktury – nemocnic, železnic, mostů. Správa celé země spadala pod francouzského guvernéra až do období II. světové války, kdy jako država poražené země musela Francouzská Indočina ustoupit požadavkům Japonska, kteří ji fakticky během války kontrolovali (Hlavatá et al., 2008; Šanc, Ženíšek a kol., 2009: 162-165).

Již ve 20. letech 20. století se začala formovat anti-koloniální opozice v čele s Ho Či Minem. Ten během války založil komunistickou frontu Viet Minh, která měla po válce

⁵¹ Nemoc placenty

⁵² Střední Vietnam

⁵³ Severní Vietnam

silný vliv především na severu země a žádala nezávislost. Francouzská strana ale nechtěla přijít o svá území, což vedlo k válce v letech 1946-1954. Výsledkem války bylo rozdělení země podél 17 rovnoběžky na jižní Vietnamský stát⁵⁴ a na severní Vietnamskou demokratickou republiku. Obě země byly v této době zničeny válkou. Jih trápil represivní režim nově zvoleného předsedy vlády Ngo Dinh Diema. Sever zasáhly reformy, které doprovázely konfiskace a přerozdělování půdy, kádrové soudy a odchod cca. 1 mil. katolíků na jih. K opětovnému sjednocení země došlo v roce 1976, a to po další válce v letech 1964-1973, v níž severní VDR, kterou podpořil SSSR a Viet Cong⁵⁵, porazila Republiku Vietnam podporovanou USA. Po válce měla sjednocená země poškozenou infrastrukturu a chyběl jí zahraniční kapitál a plán na obnovu. Socialistická vláda záhy začala s kolektivizací a politickou čistkou na jihu země. V tuto dobu opustilo Vietnam z politických důvodů kolem 1,5 mil. obyvatel. V roce 1977 sice USA podpořilo jeho vstup do OSN a obě země se snažily o krok ke smíru, ale po tom, co v roce 1978 uzavřela VSR smlouvu o přátelství a spolupráci se SSSR, vztahy opět ochladly. V letech 1979-1989 Vietnam okupoval sousední Kambodžu, což ho postavilo do mezinárodní izolace. Tato izolace spolu s předchozí několikoroční neúrodou a záplavami vedla k vlnám hladu a kolapsu vietnamské ekonomiky v 80. letech. Vláda se rozhodla krizi řešit decentralizací moci a svěřením kompetencí provinciím. V roce 1986 byly přijaty a zavedeny tzv. reformy „Doi Moi“. Jejich principem bylo vybudování „tržní ekonomiky se socialistickou orientací“ (Hlavatá et al., 2008: 248). V praxi bylo povoleno soukromé podnikání, volný pohyb po zemi, styk s cizinci a úlevy na daních pro zahraniční společnosti. Dále Vietnam musel kvůli vysokému dluhu přistoupit na podmínky⁵⁶ MMF a ukončit okupaci Kambodži. Reformy se ale osvědčily a došlo k rychlému socioekonomickému pokroku a například míru chudoby se podařilo Vietnamu snížit z 58,1% v roce 1993 na 9,6% v roce 2012 (Šanc, Ženíšek a kol., 2009:165-187).

S pádem SSSR v 90. letech Vietnam ztratil jak partnera, tak i zdroj pomoci a musel hledat na mezinárodní scéně nové partnery. To se Vietnamu podařilo a diplomatické vztahy navázal s Evropskou Unií a dále normalizoval své vztahy s USA a ČLR. V této době se také začal projevovat účinek reforem a vietnamská ekonomika stoupala. V roce 1995 se stal plnohodnotným členem ASEANu. Asijská finanční krize v roce 1997 měla

⁵⁴ V roce 1955 se Vietnamský stát stal republikou.

⁵⁵ Komunistické vojenské jednotky operující na jihu ve Vietnamském státu

⁵⁶ Odstranění dotací, regulace rozpočtu, změna cenového systému apod. (Dějiny Vietnamu, 200:249)

dopad hlavně na zemědělství a vývoz, a i když došlo k propadu ekonomiky, podařilo se Vietnamu v prvních letech nového tisíciletí z krize rychle dostat. V roce 2001 přijala vláda desetiletý ekonomický plán, do kterého byly, kromě ekonomických a integračních reforem, zahrnuty i MDGs přizpůsobené místním podmínkám v podobě Vietnamských Rozvojových cílů (VDGs). Vietnam musel s přijetím MDGs začít vylepšovat i svůj národní systém databází k tomu, aby mohl pokrok monitorovat. Státní propaganda dokázala vnést MDGs do všeobecného povědomí. Díky přílivu rozvojové pomoci se podařilo Vietnamu zlepšit a inovovat veřejnou infrastrukturu a tím zvýšit životní úroveň obyvatel. V roce 2006 vstoupil Vietnam do WTO. Toto členství mu pomohlo po krizi v roce 2008 k tomu, aby se ekonomicky opět stabilizoval. V době krize se ale zpomalilo snižování chudoby a prohloubily se nerovnosti mezi jednotlivými sociálními skupinami a i mezi regiony. I přesto se Vietnam v roce 2010 dostal z kategorie států s nízkými příjmy do kategorie států s nižšími středními příjmy (OSN,2015b:15). V dnešní době je pro Vietnam největší výzvou odstranění chronické chudoby v horských a odlehlých oblastech a u etnických minorit. Je to především území severních středozemních a horských oblastí a oblast centrální vrchoviny. Důležitým faktem je, že i přes veškeré reformy a úspěchy, vládne ve Vietnamu nedemokratický režim a s tím jsou spojeny i další problémy, jako je vysoká míra korupce, netransparentní byrokracie vlády, nesvoboda slova a tisku, což má vliv na každodenní život jeho obyvatel (Hlavatá et al., 2008: 214-254; Šanc, Ženíšek a kol., 2009:192-196).

4.2.2. Analýza třetího Rozvojového cíle

Vietnam si v otázkách genderové rovnosti stojí v regionu poměrně dobře. Dle Indexu genderové nerovnosti se v roce 2014 umístil na 60. místě před Thajskem i Myanmarem (online, GII). Byla to dokonce třetí nejlepší pozice v jihovýchodní Asii za Singapurem a Malajsií. Tento dobrý výsledek pramení hned z několika skutečností. Zaprvé v zemi již od roku 1930 funguje Vietnamská ženská unie, která podporuje práva a rovnost žen, operuje na všech úrovních administrativy od místní až po celostátní a spolupracuje s UN Women a vládou. Zadruhé je to sám přístup socialistické strany země, která již od počátku své vlády v mnohém ženy podporovala, např. v účasti na politickém životě, rozhodování o vlastní reprodukci či jim poskytovala mateřské benefity. Skrze tento přístup měnila i jejich roli v rodině a ve společnosti. Stejně jako thajská vláda ratifikovala vietnamská vláda Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen, a to už v roce 1980,

jako jeden z prvních států světa. V roce 1995 přijala Pekingskou deklaraci a akční platformu (Gender Equality Network, 2013: 33-35; ADB, 2005). Aktivně implementovala MDGs a hned v letech 2001-2005 byl zaveden Národní plán pro zlepšení postavení žen. V něm se vláda soustředila na začleňování ženských rovných práv v oblasti vzdělávání, zaměstnání, životního standardu a zdraví do své legislativy. Ve vietnamské vládě za genderové otázky zodpovídá Národní výbor pro zlepšení postavení žen a na všech ministerstvech a lokálních úřadech existují Komise pro postavení žen. Vietnamu v boji proti diskriminaci pomáhá UNDP a UN Women. I díky jejich úsilí se podařilo prosadit Zákon o genderové rovnosti v roce 2006 a Zákon o prevenci a kontrole domácího násilí v roce 2007. Jak je patrné, na otázky ženských základních práv a ochrany se Vietnam soustředil v průběhu první dekády. Zatímco počátek nového desetiletí byl vyhlášen za období Národního programu genderové rovnosti (2011-2015) a vláda se soustředila více na politickou participaci žen z minorit, na pozemková práva žen či založení Centra ženské politické a administrativní aktivity při Ho Či Minhově univerzitě (OSN, 2015b).

Navzdory dobrým výsledkům ve statistikách se však v zemi podobně jako v Thajsku stále vyskytuje diskriminace a násilí vůči ženám, zejména pak na osobní úrovni, kdy se od žen očekává, že se podřídí potřebám rodiny. Rozvody jsou ve Vietnamu velmi negativně vnímány a společensky stigmatizovány. Ženy obvykle setrvávají i v násilnických vztazích z obavy ze ztráty postavení. Všeobecně tyto postoje pramení i z principů konfucianismu, které přestože již během minulého století ztratily v běžném životě Vietnamců vliv, stále ovlivňují vztahy mezi muži a ženami. Podle těchto principů by se žena měla podřizovat muži a měla by mít kombinaci tradičních vlastností jako je pracovitost či věrnost a moderních jako je vzdělání a schopnost vydělat peníze. Na ženy jsou tak často kladeny velmi vysoké nároky (Drummond, Rydstorm, 2004). Dále se Vietnam v posledních dvou desetiletích potýká s problémem preference mužského pohlaví před ženským v těhotenství. Upřednostňování mužského pohlaví je silně zakořeněno ve vietnamské kultuře již po staletí. Vietnamci jsou přesvědčeni, že synové se o ně dle konfuciánských tradic ve stáří a i po jejich smrti postarají, zatímco dcery odchází do rodiny svého muže a starají se zpravidla o jeho rodiče. Regulace v tomto ohledu nebyla dříve možná, tu umožnila až moderní technika, což samozřejmě vedlo k nárůstu potratovosti a většímu počtu narozených chlapců (Drummond, Rydstorm, 2004; ADB, 2005). V roce 2000 se narodilo 93 dívek na 100 chlapců a v roce 2013 to bylo už jen 88 dívek. Vláda sice již od roku 2001 vypracovávala zákon, který vešel v platnost v roce 2003 a zakazoval

sdělování pohlaví plodu, ale v praxi lékaři stále tuto informaci budoucím matkám poskytovali a byly na tomto základě prováděny potraty (ADB, 2005; OSN, 2015b: 66). Z tohoto důvodu vietnamská vláda spustila několik kampaní na podporu pozitivního postoje vůči ženám, naposledy to bylo v roce 2015, na které spolupracovalo Ministerstvo zdravotnictví s Populačním fondem OSN. Tato diskriminace plodů ženského pohlaví je z několika důvodů pro Vietnam velmi riskantní do budoucna. Není to jen nedostatek partnerek pro muže, ale větší hrozbou je ohrožení postavení žen. Ty by mohly být nuceny do předčasných sňatků, což by mohlo mít dopad i na nárůst obchodu s lidmi v regionu (OSN, 2015b).

Školní vzdělání bylo již od doby Ho Či Minhovi vlády považováno za stavební kámen státu. Pro Ho Či Minha byla negramotnost jedním z nepřátel státu. Skutečná revoluce ve školství přišla ale až s reformami „Doi Moi“ na konci 80. let, které zavedly soukromé a částečně veřejné školy, povolena byla i soukromá výuka. Díky investicím bylo školství všeobecně zpřístupněno a Vietnam vstupoval do implementace MDGs s dobrými počátečními podmínkami (OSN, 2001b). V případě třetího úkolu MDG se i přes pohlavní nerovnováhu podařilo Vietnamu uspět. Míra gramotnosti byla v roce 2015 98% mezi mladistvými ve věku 15-24 a v případě dospělých to bylo 95% a přes mírné odchylky v rozmezí genderové rovnosti. Větší rozdíly panují ve vyšších věkových kategoriích a také v porovnání s menšinami a chudšími oblastmi. Značné rozdíly existují též mezi jednotlivými etniky.⁵⁷ Vláda s implementací MDGs přejala plán OSN „Vzdělání pro všechny“, který se v letech 2003-2015 měl soustředit na zlepšení kvality předškolního vzdělávání a vzdělávání na prvním a druhém stupni. V primárním školství bylo dosaženo úplné rovnosti v roce 2012, kdy se Indikátor rovnosti pohlaví (GPI) přehoupl na hodnotu 1,01 v neprospěch chlapců. Jinak se Vietnam v posledních 15 letech pohyboval v požadovaném rozmezí rovnosti vytyčeném OSN. V zápisu do sekundárního sektoru školství byly ještě na počátku tisíciletí znatelné rozdíly ve prospěch chlapců, ale došlo k postupnému zlepšení a v některých ročnících se hodnoty pohybují v blízkosti rovnosti, a to i u technických oborů. V terciárním sektoru došlo k nejrapidnějšímu zlepšení, kdy ještě v roce 2005 byla hodnota GPI 0,71 - silně v neprospěch dívek, zatímco v roce 2007 se dostal na hodnotu 1,0 – úplná rovnost pohlaví při zápisu. Od této doby se situace v terciárním sektoru pohybuje v rozmezí rovnosti. Důvodem pro toto zlepšení jsou

⁵⁷ Většinu obyvatelstva Vietnamu tvoří etnikum Kinh (Vietnamci), dalšími etniky jsou např. Khmerové, Jaové, Hmongové či Číňané.

pravděpodobně přijaté zákony na ochranu postavení žen v letech 2006-2007. Ve srovnání s Thajskem jsou výsledky Vietnamu konstantnější a v posledních letech v nich nedochází k výrazným výkyvům ve prospěch ani jednoho pohlaví (OSN, 2015b).

Vietnam je považován za výjimku v regionu v politické angažovanosti žen. Už v roce 2000 držely ženy 26% křesel v parlamentu, zatímco ve zbytku regionu bylo toto procento poměrně nízké okolo 10-15%. Za posledních 15 let došlo ale ke změnám i v některých ostatních státech, např. v Singapuru, Laosu či na Filipínách, které v roce 2014 stály o 1-3% výše, než Vietnam s 24,3% (online, GII). Pro srovnání celosvětový průměr je pouhých 21% křesel. Samozřejmě jsou i zde znatelné rozdíly mezi regiony, například ve volbách do parlamentu ve funkčním období 2011-2016 připadlo ze 100% mandátů v severovýchodním regionu 32,4% ženám, zatímco v jihovýchodním regionu to bylo pouhých 20% mandátů (OSN, 2015b).

Podíl žen zaměstnaných v nezemědělském placeném sektoru se pohybuje již od roku 2000 okolo 40%, což je pouze o 5% méně než u Thajska (online, OSN databáze). Vietnamky často narážejí na potíže spojené s prací v nezemědělském sektoru, protože tato práce vyžaduje daný počet pracovních hodin a mnohdy dlouhé dojíždění. Přičemž se od žen očekává, že se zároveň budou starat o rodinu a tím je jejich pracovní den delší i v řádu několika hodin, než pracovní den mužů. V posledních letech se nabídka nezemědělských pracovních pozic zvyšuje i na venkově a místní ženy se zde v tomto sektoru uplatňují dokonce více, než ženy z měst. Ženy tradičně nacházejí zaměstnání zejména ve zdravotním a sociálním sektoru a v oblasti lehké tovární výroby, např. oděvním či obuvním. V tomto odvětví nejčastěji pracují svobodné ženy, které migrovaly za účelem práce z odlehlých oblastí. Ty mají často malé platy a dlouhé pracovní hodiny, bez možnosti povýšení. V nezemědělském sektoru ženy všeobecně vydělávají méně než muži, i když mají stejné vzdělání. Důvodem je, že obvykle zastávají nižší pozice a povýšení připadá spíše mužům (OSN, 2015b; ADB, 2005).

4.2.3. Analýza pátého Rozvojového cíle

Prioritou vietnamské socialistické vlády bylo vybudovat dobrý zdravotnický systém již v 60. a 70. letech, který byl založen na spolufinancování obyvatel a vlády a stál z části i na tradiční medicíně. Tento systém byl na konci 80. let vylepšen v rámci reformy „Doi Moi“, stejně jako školství (OSN, 2001b). První úkol pátého MDGs se Vietnamu podařilo

splnit. Na počátku nového tisíciletí byl vytyčen cíl snížit mateřskou úmrtnost do roku 2015 na 58,3 úmrtí na 100 000 porodů. V roce 2014 to bylo 60 úmrtí a do roku 2015 se Vietnamu podařilo dostat na 54 úmrtí. Ve srovnání s Filipínami, kde byla v roce 2014 míra mateřské úmrtnosti 120 úmrtí a Myanmarem s 200 úmrtími, se Vietnam pohybuje v přední části žebříčku v regionu. Ale od dosažení stejných výsledků jako má Thajsko (26) či Brunej (27), ho dělí dlouhá cesta. Ke zlepšení celkové situace významně přispěly i investice do zdravotnictví v letech 2006-2010. To se odrazilo i na počtu porodů provedených odbornými pracovníky, v roce 2000 tento podíl činil 69,6% porodů, zatímco v roce 2015 to bylo už 95% porodů a to je velmi dobrý regionální a celosvětový výsledek (OSN, 2015b; online, GII).

Výsledek národních statistik Vietnamu v míře mateřské úmrtnosti je ale velmi ovlivněn vysokou mírou úmrtnosti v horských regionech a mezi etnickými menšinami, kde je tato úmrtnost třikrát vyšší, než v ostatních regionech. Stát se snažil tuto situaci řešit a v roce 2008 garantoval ústavou bezplatné pojištění menšinám, které mělo hlavně pomoci zlepšit situaci matek. Dále pak v roce 2009 zavedl program na Snížení mateřské a dětské úmrtnosti ve 14 horských oblastech. Od této doby došlo k mírnému zlepšení, přesto je stále třeba více investovat do těchto regionů, zejména do zřizování nových zdravotnických zařízení a zkvalitňování těch stávajících (OSN, 2015b). Se stejným problémem vysoké míry mateřské úmrtnosti v chudších oblastech se potýká i Thajsko, ale to na rozdíl od Vietnamu vstupovalo do nového tisíciletí jako stát se středními příjmy a na vyšším stupni rozvoje, i proto si mohlo dovolit se hned na počátku v rámci vlastních MDG+ zcela soustředit na problematiku rozvoje nejchudších regionů. Ale jak je na příkladu obou zemí patrné, problémy jako je mateřská úmrtnost nelze v chudších a odlehlých oblastech vyřešit přes noc, tento úkol vyžaduje mnoho investic a zásadní zlepšení situace je záležitost na několik dalších let či desetiletí.

V případě druhého úkolu jsou výsledky Vietnamu v mnohém pozoruhodné. Poměr užívání antikoncepce vdanými ženami mezi 15-49 lety byl 74,2% v roce 2000 a do roku 2011 se zvedl na 77,8%. Nicméně od roku 2011 došlo ke zřetelnému poklesu na 75,7%. Podle Národní zprávy o vývoji MDGs ve Vietnamu z roku 2015 překvapivě není tento pokles ovlivněn vzděláním, majetkem či etnicitou, ale spíše věkem ženy a počtem dětí, které již má. Ženy ve Vietnamu se obrací často k tradičním metodám prevence těhotenství nebo nitroděložnímu tělísku, než k novějším metodám jako jsou pilulky, sterilizace či kondomy (ADB, 2005). Jak již bylo zmíněno, v průměrné porodnosti mladistvých mezi

lety 2010-2015 překonal Vietnam Thajsko s počtem pouhých 29 porodů na 1000 dívek. Na druhou stranu stále stojí neočekávaně až za Myanmarem. Podobně jako v Thajsku je tento podíl porodnosti mladistvých nejvyšší v horských oblastech, kde dívky vstupují podle zvyků do manželství v útlém věku a v menší míře se zde používá i antikoncepce (OSN, 2015b; online GII).

Horších výsledků Vietnam dosáhl v prenatální péči. V roce 2014 sice Vietnamky navštívily v těhotenství lékaře v 95,8%, ale čtyřikrát to bylo pouze už jen v 73,7% případů. Ve srovnání s rokem 2000 přesto došlo ke značnému zlepšení, tehdy byl poměr jedné návštěvy 68,3% k pouhým 29% čtyřech návštěv. Míra neplánovaného rodičovství byla 6,1% v roce 2014, což se pohybovalo ve stejné rovině jako míra Thajska. Rizikovou skupinou, u které se vyskytuje neplánované či nechtěné těhotenství, jsou dívky ve věku 15-19. Ke zlepšení situace by mohlo přispět šíření osvěty o užívání antikoncepce či zavádění poraden pro rodičovské plánování (OSN, 2015b).

4.3. Myanmar

4.3.1. Úvod

Myanmar je nejzápadněji položený stát jihovýchodní Asie. Na jeho území v centrální oblasti a především v údolí řeky Iravadi⁵⁸ byly zakládány nejstarší městské státy a království. Barmánci začali na toto území přicházet až v 9. století n.l. a první barmská říše byla založena v 11. století v Pugamu. Ve 13. století se ale Pugamská říše rozpadla a od této doby území kontrolovalo několik menších království (Bečka, 2007).

Stejně jako do Siamu a do Vietnamu pronikali evropští obchodníci a misionáři také do barmských království již na počátku 16. století. Největší zájem o kontrolu tohoto území měli Britové a Francouzi. V 19. století se Barma dostávala do územních sporů s Velkou Británií a po třech Anglo-Barmským válkách se stala v roce 1886 britskou kolonií. Během koloniálního období došlo k razantním změnám v systému, což stejně jako u Vietnamu, ovlivnilo vývoj Barmy ve 20. století. V prvních letech došlo k přizpůsobení zemědělství evropské poptávce, došlo k sekularizaci a modernizaci školství a zlepšení infrastruktury. Barma spadala správně pod Indii a v tomto stavu setrvala až do II. světové války, kdy byla okupována Japonskem (Bečka, 2007).

⁵⁸ Úrodná oblast, delta této řeky považována za obilnici země.

Antikoloniální tendence první poloviny 20. století vedly ke zformování Ligy proti fašismu a za svobodu lidu⁵⁹ za II. světové války, jejímž předsedou se stal generál Aun Schan⁶⁰. Lize se po válce v roce 1947 podařilo vyjednat nezávislost Barmy jako svazu států a hned rok po osamostatnění vstoupila Barma do OSN. Liga si z hlediska politického chtěla zachovat spíše neutrální pozici a začala s rozsáhlými reformami.⁶¹ USA poskytovalo Barmě hospodářskou pomoc, ale kvůli konfliktu s čankajškovými kuomintangskými oddíly⁶² ji Barma vypověděla a odmítla i vstup do SEATO. Na konci 50. let byla politická situace velmi nestabilní a po vojenském převratu v roce 1962 se do čela dostala Revoluční rada s předsedou generálem Nei Winem. Ta deklarovala svůj cíl „Barmské cesty k socialismu“ bez parlamentní demokracie. Znáradoňovala zahraniční i barmský soukromý kapitál, omezila dovoz a vývoz a snažila se o reformu zemědělství. Tato strategie se ale neosvědčila a zemi záhy zasáhly hladové bouře (Bečka: 2007: 244-245).

Z tohoto důvodu požádala Barma na konci 70. let o pomoc Světovou banku a ta jí byla poskytnuta. Po určitou dobu její ekonomika rostla. Podporovaly se sociálně slabší skupiny a bylo zaváděno bezplatné školství, ale socialistický model hospodářství se stal opět kamenem úrazu. Barma nebyla schopna své plány dodržet, a tak i navzdory pomoci její dluh spolu s nezaměstnaností rostl. Za tento vývoj byla zodpovědná především vojenská diktatura, která zemi cíleně využívala a ponechávala si její příjmy, které dále nepřerozdělovala. Bohatství se koncentrovalo v jejích rukou nebo bylo využito pro financování nákladného chodu armády. Na konci 80. let byla Barma považována OSN za desátou nejchudší zemi světa. Ostatně na seznamu Nejméně rozvinutých zemí (LDCs) figuruje Barma stále i v roce 2016⁶³ jako jedna ze dvou zemí jihovýchodní Asie (Bečka, 2007; online, LDCs).

V roce 1988 vedla další vlna ekonomické krize k velkým sociálním bouřím a protivládním demonstracím, jež skončily opětovným vojenským převratem. Nově ustanovená vojenská junta se chopila vlády a uspořádala parlamentní volby v roce 1990.

⁵⁹ Liga vznikla spojením Komunistické strany Barmy, Lidové revoluční strany a armádní odbojové skupiny. Založena byla v roce 1944. Jejím tajemníkem byl Than Tchun a politickým vůdcem Thakchin Sou. (Dějiny Barmy, 2007: 189).

⁶⁰ Otec politické aktivistky Aun Su Tij, který byl krátce po osamostatnění Barmy zavražděn politickou konkurencí.

⁶¹ Reformy jako např. pozemková reforma, podpora podnikání, investice do národního průmyslu.

⁶² V roce 1949 po Čankajškově prohře v Číně se některé oddíly jeho armády přesunuly do Barmy. USA toho chtělo politicky využít k tomu, aby tyto oddíly vyprovokovaly odezvu z čínské strany a Barma požádala USA o pomoc.

⁶³ Dnes je v žebříčku LDCs na 30. pozici (online, LDCs).

V těchto volbách uspěla opoziční strana Národní Liga pro demokracii v čele s Aun Schan Su Ťij, čehož se ale junta zalekla a odmítla jí předat vládu. Junta brzy po převzetí moci začala omezovat občanské a demokratické svobody obyvatel. Tvrdě zasáhla zejména proti buddhistickému řádu a členům Národní ligy pro demokracii. Na Myanmar byly kvůli tomuto přístupu uvaleny sankce ze strany Západu⁶⁴. V roce 1997 se Myanmar stal členem ASEANu. Jeho vstup ale vyvolal mezinárodní tlak na celou organizaci, aby se členové ASEANU také aktivně snažili o změnu poměrů v Myanmaru (Bečka, 2007: 291-292). Díky politické izolaci země přijímala nejnižší míru oficiální rozvojové pomoci mezi LDCs, což vedlo spolu s finanční krizí v roce 1997 k tomu, že situace v Myanmaru byla v roce 2001 označena OSN za „počínající humanitární krizi“. Zemi sužovala absence kvalitního veřejného školství a zdravotnictví, vysoká míra rozšíření infekčních chorob, chudoba a konzumace drog. To vše se nejvíce odráželo v oblasti tzv. zlatého trojúhelníku⁶⁵ a ve venkovských oblastech, kde stále žily 2/3 obyvatel. Myanmar také trpěl a stále trpí velkou mírou korupce. V roce 2004 byl organizací Transparency International zařazen na třetí místo mezi státy s nejvyšší korupcí (OSN, 2011).

Nespokojenost obyvatel s režimem se projevila v roce 2007 masivními protesty. V reakci na to vyhlásil režim v roce 2008 konstituční referendum a volby na rok 2010. Po volbách se vlády ujala civilní vláda a zaměřila se na otázky rozvoje. Mezi lety 2011-2012 došlo k pozvolné implementaci demokratických, ekonomických a politických reforem a bylo uděleno mnoho amnestií politickým vězňům. Program UNDP se v zemi aktivně angažuje spoluprací s místní vládou a zahraničními sponzory. Společně vytyčili hlavní oblasti, na které se bylo třeba do roku 2015 zaměřit, jako byly podpora zemědělských oblastí, přístup k sociálním službám a posilování demokracie. Mezi tyto oblasti patřil i boj s genderovou nerovností. Země si předsevzala do roku 2020 opustit skupinu LDCs. Došlo i k většímu politickému uvolnění po volbách v listopadu 2015, kdy Liga pro demokracii získala 80% míst v parlamentu.⁶⁶ To samozřejmě ovlivní další vývoj země v budoucnu (OSN, 2011; OSN 2014; online, MT).

⁶⁴ Sankce ze strany USA, Kanady, EU a dalších zemí.

⁶⁵ Část Zlatého trojúhelníku, který se rozkládá mezi zmíněným Thajskem, Myanmarem a Laosem, se v Myanmaru nachází v západní části země. Oblast ovládá narkomafie, která je spojena nejen s prodejem drog, ale i s obchodem s lidmi či s násilným nábořem dětských vojáků.

⁶⁶ Čtvrtinu míst ve vládě a kontrolu nad ministerstvem obrany a nad armádou si ponechalo stále velení armády.

4.3.2. Analýza třetího Rozvojového cíle

Myanmar, jako země patřící do skupiny nejméně rozvinutých států, měl v roce 2000 nejsložitější podmínky pro počátek implementace MDGs. Nejprve bylo třeba reformovat a investovat do základních státních sektorů, zejména pak do školství a zdravotnictví, na čemž myanmarskou vláda spolupracovala i s OSN a UNDP (OSN, 2005). Genderová problematika dlouho nebyla prioritou států, i přesto se ženy v Myanmaru vždy těšily relativnímu respektu a úctě ze strany společnosti. To dokazuje i pozice v žebříčku Indexu genderové nerovnosti, kde se Myanmar umístil v roce 2014 na 85. místě. Vezmeme-li v úvahu jeho socioekonomické podmínky, tak se mezi státy jihovýchodní Asie umístil na slušné pozici, např. před Filipínami (89), Kambodžou (104) či Indonésií (110) (online, GII). Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen byla ratifikována ale až v roce 1997 a požadavky této úmluvy myanmarská ústava v podstatě nespĺňovala. Myanmarská ústava sice garantovala rovná práva mužům i ženám, ale často se v dílčích částech této ústavy vyskytovala nepřímá diskriminace, např., že ženy jsou slabší pohlaví a měly by být chráněny či že nejsou schopny vykonávat určitá zaměstnání. Plně se tomuto problému začala věnovat nová civilně-vojenská vláda až v roce 2011 se záměrem, aby genderová rovnost byla legislativně ukotvena (Gender Equality Network, 2013). Stejně jako ve Vietnamu bylo období mezi lety 2011-2015 obdobím Národního plánu na podporu zlepšení postavení žen. V zemi za práva žen také bojuje Myanmarská unie žen, která byla založena v roce 1999 jako zastřešující organizace již existujících ženských organizací. Mezi jejími členy je i mnoho ženských organizací z řad etnických menšin, např. Karenská ženská organizace či Šanská ženská akční síť.⁶⁷

V Myanmaru má rodina spíše patriarchální ráz a jsou v ní jasně děleny role a práce na mužské a ženské. Nicméně napříč regiony můžeme najít markantní rozdíly, stejně jako v Thajsku a ve Vietnamu statistiky vykazují horší situaci zejména ve venkovských oblastech, kde jsou zakořeněny nerovnoprávné genderové normy a hodnoty. V Myanmaru je to především pohraničí, kde jsou ženy vystaveny ve větší míře domácímu násilí, znásilnění a obchodu s lidmi. Významnou roli hraje i to, z jaké etnické skupiny ženy pochází, protože etnické Barmánky mají ve společnosti tradičně lepší postavení, než ženy z ostatních etnických skupin.⁶⁸ Situaci jim sťěžuje fakt, že neexistují specifické zákony

⁶⁷ Karen Women's Organization; Shan Women's Action Network.

⁶⁸ Mezi ostatní etnika žijící na území Myanmaru patří např. Karenové, Šanové, Rakhinové, Číňané a Monové.

proti genderově podněcovanému násilí⁶⁹ a k tomu často ženy ani svá práva neznají (ADB, 2012). Další hrozbou, které jsou ženy i v Myanmaru vystaveny, je obchod s lidmi. Ten operuje jak na národní, tak i na mezinárodní úrovni. Ženy, které se stanou jeho oběťmi, jsou většinou prodány do Thajska, kde jsou nuceny pracovat v sexuálním průmyslu, v zemědělství či v domácnosti. Pro mnohé to ale není cílová destinace, ženy jsou z Thajska dále prodávány i jako nevěsty do dalších zemí jako je Čína, Malajsie či Jižní Korea. Obchod s lidmi, ale i vnitrostátní migraci, podporuje malá nabídka pracovních příležitostí, a proto lidé často odchází za vidinou lepší budoucnosti do států s lepší ekonomikou (Chouvy, 2013; Peletz, 2009). Vláda se snaží s touto problematikou bojovat od roku 1997, kdy byl obchod s lidmi poprvé prohlášen za národní problém. V roce 2005 byl vydán zákon proti obchodu s lidmi, kde byla stanovena výše trestů a např. i omezení cestování žen mladších 25 let. K výraznému zlepšení situace to ale nepřispělo, protože jinak byl přístup vojenské vlády k této problematice poměrně laxní. Dva úřady, Myanmarská národní komise pro ženské záležitosti a Myanmarská federace pro ženské záležitosti, které zodpovídají za ženské otázky ve vládě a i za prevenci a ochranu žen před obchodem s lidmi, dostávaly od vlády malé finanční příspěvky na svou činnost a měly i nedostatek personálu na to, aby se mohly otázkám genderu věnovat komplexně od chudoby, po mateřskou úmrtnost až po training genderové rovnosti (ADB, 2012; Gender Equity Network, 2013). Teď lze s napětím čekat, zda dojde ke zlepšení podpory této problematiky po zvolení nové vlády na podzim roku 2015. Ostatně většina stran do voleb vstupovala s programem, kde byly genderové otázky zahrnuty.

V naplňování třetího MDG byl Myanmar úspěšný. V primárním sektoru školství se úplné rovnosti podařilo dosáhnout v roce 2004. V případě sekundárního sektoru byla již v roce 2000 hodnota GPI 1,05, tedy mírně v neprospěch chlapců. V roce 2001- 2004 došlo ale k většímu přesunu hodnoty v neprospěch dívek s GPI okolo 0,93, od roku 2005 se hodnoty pohybují opět v hladině rovnosti. Dívky ale zanechávají studia ve větší míře než chlapci, a to z několika důvodů, např. kvůli časově náročnému dojíždění či kvůli jazyku výuky, který není jejich rodným jazykem. Obecně se školní docházka dívek odvíjí od jejich etnicity, společenského původu, a zda pochází z venkovské či městské oblasti. Terciární školství se v Myanmaru překvapivě už od 90. let pohybuje v neprospěch mužů. V roce 1995 to bylo GPI činil překvapivých 1,57, tyto hodnoty předčily i výsledky Thajska, kde se v terciárním sektoru ke studiu také častěji zapisují ženy.

⁶⁹ Existují pouze postihy proti sexuálnímu napadení/znásilnění (OSN, 2011).

Během prvního desetiletí nového století došlo k jistému poklesu. V roce 2004 bylo GPI 1,51, ale do roku 2012 tento podíl klesl na 1,23, přesto v neprospěch mužů. I přes tyto výsledky je výběr oboru stále genderově ovlivněn, a tak dívky častěji studují pedagogiku a medicínu, méně pak ekonomii a technické obory. Iniciativa ke studiu vychází nejen od dívek samotných, ale i od jejich rodičů, kteří je ve studiu podporují, proto aby dívky měly lepší životní vyhlídky. Problémem je, že po takto vzdělaných ženách je na trhu relativně malá poptávka a nenacházejí uplatnění ve svých oborech (ADB, 2012).

Účast na politickém životě byla v Myanmaru podmíněna vstupem do armády, kam ženy neměly přístup, což vysvětluje jejich tradičně nízkou účast v politice. Je to i důvod, proč během dlouhých 60 let od osamostatnění v roce 1948 nebyla do funkce ministra či náměstka ministra zvolena žádná žena. Po krátkém uvolnění poměrů po revoluci v roce 1988 se ale jednou z hlavních vůdčích politických osobností stala žena - Aun Su Ťij. Plán na zřízení Národního parlamentu ovšem junta v zásadě zavrhl a bylo vytvořeno Národní shromáždění, kde ženy mohly zasedat, jejich podíl byl ale velmi nízký, např. v roce 2005 zde zasedalo 65 žen z celkového počtu 1081 členů (OSN, 2005). Ke změně poměrů došlo až s přechodem na prezidentskou republiku a s volbami v roce 2011 a v roce 2012, kdy už ženy mohly vstoupit do vládních struktur. Počáteční zlepšení nebylo ale rapidní, ještě v 2014 ženy držely v národním parlamentu pouhých 4,7% křesel. V porovnání s regionem byl tento podíl stále velmi nízký, podobných výsledků sice dosáhla muslimská Malajsie s 5,7%, ale i státy jako Kambodža (19%) či Laos (25%) měly podíl mnohem vyšší (online, GII). Po volbách v roce 2012 se ovšem začalo více mluvit o případném zavedení kvót pro ženy v národním parlamentu. I když k tomu nedošlo, tak přesto tento tlak ze strany veřejnosti fakticky zvýšil počet žen ve stranách i na kandidátkách. Počet žen, které kandidovaly v podzimních volbách 2015, se zvedl z původních 100 v roce 2012 na zhruba 800 v roce 2015 (online, MT). V Národní Lize pro demokracii bylo 15% kandidátů žen a ve straně Národní demokratické síla to bylo dokonce 20% kandidátů. Z posledních statistik se podíl křesel držných ženami v národním parlamentu zvedl v roce 2016, kdy vláda nastoupila do funkce na 14,5% (online, TAF). Problémy, se kterými se strany setkávají při získávání žen do svých řad, jsou buďto nedostatečná kvalifikace, nezáměr či komplikace spojené se starostmi o rodinu. I proto se ženy uplatňují ve státních složkách spíše v nižších administrativních pozicích, ale zde pak tvoří polovinu personálu.

V roce 2010 bylo zaměstnáno 44,7% žen v nezemědělském placeném sektoru, což je v podstatě ten samý podíl jako ve Vietnamu. Do průmyslu a služeb mají ženy ale stále

víceméně omezený přístup i s ohledem na regiony, což vede k vysoké dobrovolné vnitrostátní a mezinárodní migraci za prací. Vyšší migraci žen do zahraničí v regionu už měl jen Laos a Kambodža. Ženy jsou ale přitom vystaveny riziku únosu a obchodu s lidmi. V zahraničí pracují v nekvalifikovaných odvětvích průmyslu a v zemědělství, ale vydělávají si víc, než doma v Myanmaru, platové podmínky jsou tedy motorem migrace. Myanmar sice přijal zákon o rovném finančním ohodnocení, ale v praxi, podobně jako v Thajsku, jsou muži lépe finančně ohodnoceni. Vyšší a lépe ohodnocené pozice získávají zpravidla muži (ADB, 2012).

4.3.3. Analýza pátého Rozvojového cíle

V sekci mateřského a reprodukčního zdraví má Myanmar i po 15 letech stále velké rezervy oproti ostatním zemím v regionu. Cíle se nepodařilo dosáhnout, ale i přesto dosáhl Myanmar určitých důležitých dílčích výsledků. S implementací MDGs byla zavedena v roce 2002 Myanmarská strategie reprodukčního zdraví a vláda tímto přijala strategické plány pro zlepšení reprodukčního zdraví (2004-2008) Na této iniciativě i na reformě zdravotnictví se podílelo OSN. Součástí těchto strategických plánů byl projekt rozvoje ženského a dětského zdraví, iniciativa „Za bezpečnější těhotenství“ či zavádění poradenství a dobrovolného testování na prevenci přenosu HIV z matky na dítě⁷⁰ (OSN, 2005). I díky těmto programům a investicím do zdravotnictví se podařilo míru mateřské úmrtnosti dostat z původních 308 úmrtí na 100 000 porodů v roce 2000 na „pouhých“ 200 v roce 2013. Tento počet je i tak velmi vysoký a Myanmar patří mezi státy s největší mateřskou úmrtností v jihovýchodní Asii, spolu s Laosem a Východním Timorem (online, GII). Důvodem proč nedošlo k výraznějšímu zlepšení je, že ve zdravotnictví scházejí finance. Rozpočet Ministerstva zdravotnictví ještě v průběhu první dekády výrazně klesl a tak tento rozvoj závisel na zahraniční rozvojové pomoci, přičemž zdravotnictví nebylo prioritní oblastí investic. Zdravotnická zařízení nemají také dobrý management a technické zázemí, stejně jako dostatek zdravotního personálu. Matky proto často nemají dostatečný přístup ani k základní zdravotní péči. S dostupností reprodukční péče je to ještě o poznání složitější. Stejně jako v Thajsku a Vietnamu je to problém zejména chudých regionů a etnických skupin, v Myanmaru konkrétně v zemědělských a pohraničních. Podobné jsou i nejčastější příčiny úmrtí – poporodní krvácení, preklampsie a popotratové komplikace. Potrat je v Myanmaru ilegální, a proto je prováděn často neodbornými pracovníky. V roce

⁷⁰ PTMC – Prevention of Mother to Child Transmission.

2011 bylo 88% porodů provedeno v domácnosti a i z tohoto důvodu si vláda předsevzala cíl, aby byla na každou vesnici minimálně jedna porodní asistentka. I to se však záhy ukázalo jako příliš ambiciózní cíl. V roce 2015 bylo pouhých 77% porodů provedeno odbornými pracovníky. Je pravda, že určitého pokroku bylo dosaženo od roku 2000, kdy bylo toto procento 59%, ale v porovnání s Vietnamem a Thajskem významně Myanmar zaostává, horších výsledků dosáhl už jen Laos či Východní Timor.

Špatná dostupnost zdravotních zařízení v mnohých oblastech a do jisté míry i místní zvyky mají vliv i na vyhledávání prenatální péče. V roce 2007 jednou lékařem navštívilo 79,8% těhotných žen a čtyřikrát to bylo v 73,4%. V roce 2010 se počet žen, které navštívily lékaře jednou, zvýšil na 83,1%. Aktuálnější data k dispozici nejsou, ale trend se zdá být rostoucí, i když nedochází k markantním zlepšením, vezmeme-li v potaz, že v roce 2000 navštívilo lékaře 75,6% těhotných žen. Je zde patrné, že ženám informovanost v rámci této péče chybí, a i proto je míra úmrtnosti stále tak vysoká. V regionu péči vyhledaly ženy méněkrát už jen v Laosu. Podobně je na tom Myanmar i v míře užití antikoncepce. V roce 2010 pouhých 46% žen ve věku 15-49 užívalo některou z moderních metod antikoncepce. Zde došlo ke zlepšení oproti počátku tisíciletí o 11%, ale stále je to velmi malé procento, v regionu mají podobně nízké procento užití jen Malajsie či Laos. Nicméně ve Vietnamu i v Thajsku je užití téměř dvakrát tak vyšší (OSN, 2011). Oblast, ve které naopak Myanmar dosáhl dobrých výsledků, je porodnost mladistvých. V letech 2010-2015 počet porodů mladistvých ve věku 15-19 pouhých 12,1 na 1000 dívek. Je to velmi překvapivý výsledek, který staví Myanmar hned za Malajsií (5,7) a Singapur (6) (online, GII). Samozřejmě opět existují regionální rozdíly, kdy je v některých oblastech třeba bojovat s vysokou porodností mladistvých, ale v národním měřítku je situace poměrně dobrá. K neplánovanému rodičovství od roku 2001, kdy jeho míra byla 19,1%, neexistují relevantní data, a proto nelze situaci zhodnotit a porovnat. V Myanmaru není sexuální výuka součástí školních osnov a jak je z výše uvedených dat patrné, informovanost by mohla vést jak u prvního úkolu, tak u druhého úkolu pátého MDG k zásadnímu zlepšení situace, na což by se vláda měla v blízké budoucnosti zaměřit (ADB, 2012).

4.4. Diskuze

Z mých předpokladů se potvrdilo, že vývoj v těchto třech zemích sledoval díky společným charakteristikám do určité míry podobnou cestu. Existuje zde veřejný aspekt postavení žen, kde se statistiky rok od roku obyčejně zlepšují a ženy získávají více vzdělávacích a pracovních možností, stejně jako přístup ke zdrojům a rozhodování. Na druhou stranu zde existuje osobní aspekt postavení žen, kde ke zlepšení dochází jen zřídka. Poměry jsou zde neměnné, svázané s místními tradicemi a zvyky.

Jak již bylo zdůrazněno, každá země měla jiné výchozí politické, ekonomické a sociální podmínky pro implementaci MDGs, což se v mnohém projevilo i ve statistikách. Ekonomickou výhodu mělo zejména Thajsko, Vietnam měl zase výhodu v lepší sociální a pro-ženské politice. Myanmar velmi znevýhodňovala jeho politická situace. Z tohoto příkladu bylo velmi patrné, že různé typy režimů hrály v zemích zásadní roli při implementaci a plnění MDGs. V Thajsku na počátku tisíciletí vládl demokratický režim, a tak není překvapením, že i díky vyššímu stupni vývoje, zde nebyl problém vytvořit i své vlastní MDGs+. Je spíše pozoruhodné, že se úspěchů dařilo dosahovat i přes poměrně velkou míru korupce vlády a opakované vojenské puče. Ve Vietnamu, i přes mnohé systémové změny, stále vládnul nedemokratický režim. Nicméně k implementaci MDGs se postavil ve stylu zavádění reformy „Doi Moi“, zařadil je do své státní propagandy a vytvořil si podobně jako v Thajsku své vlastní Vietnamské rozvojové cíle (VDGs). Zatímco pro myanmarskou represivní vládu vojenské junty nebyly MDGs prioritou, jelikož neměla na rozvoji vlastní země zájem. Autoritativní režim si nárokoval absolutní kontrolu nad svým územím a zdroji, vedl na svém území dlouhotrvající občanskou válku v etnických oblastech, což vedlo k destabilizaci země a jejímu sociálně-ekonomickému propadu. Způsob, jakým tento režim vládl, se velmi lišil od způsobu vlády komunistického režimu ve Vietnamu. Ten si sice nárokoval kontrolu nad svým územím a obyvateli, ale ve svém vlastním zájmu investoval do zlepšování jejich životního standardu, zatímco Myanmar např. cíleně udržoval nízkou vzdělanost či neinvestoval do zdravotnictví. Právě tyto důležité sektory, školství a zdravotnictví, byly závislé na zahraniční pomoci, která ale byla omezována sankcemi vydanými proti juntě za její nedemokratické praktiky. Zlepšení situace po přijetí MDGs se zde pravděpodobně podařilo dosáhnout jen díky zvýšené kontrole ze strany mezinárodních organizací OSN, MMF a SB a pak změnou systému poskytování rozvojové pomoci, kdy se vláda musela do určité míry

podílet na financování rozvoje. I tak je velmi pravděpodobné, že mnoho z rozvojových prostředků, které Myanmar získal, se ztratilo v jeho korupčním systému. Všeobecně lze tedy říci, že MDGs mohou být implementovány i v zemích s nedemokratickým režimem, ale situace v těchto zemích musí být stabilní, s nastavenou sociální politikou a mělo by se striktně dbát na to, aby rozvojová pomoc byla skutečně využita tam, kde má.

Z mých poznatků je také patrné, že postavení žen není závislé pouze na přístupu k rozvojové pomoci či na politickém režimu, který ji rozděluje, rozhodujícím faktorem pro zlepšení situace může být i přístup místních obyvatel. Tradiční postoje pramení z historického vývoje zemí a z náboženských přesvědčení. A ty není lehké během několika málo let změnit. To bylo možné nejlépe vidět na příkladu Vietnamu, který sice všeobecně dosahuje dobrých výsledků, ale je zde silně diskriminováno ženské pohlaví nenarozeného dítěte, což pramení z kulturně-náboženských tradic. V Thajsku si naopak můžeme povšimnout rozdílného postavení žen ve třech jižních provinciích, kde obyvatelé vyznávají převážně muslimskou víru, v porovnání se zbytkem země.

V případě genderové nerovnosti a zdraví žen v rámci MDGs narážely státy mnohdy na podobné výzvy, ale taktéž i na své specifické místní problémy. Třetí MDG za posledních 15 let pomohl obrátit pozornost na školní docházku žen ve všech třech zemích. Thajsko se na tuto oblast soustředilo již před implementací MDGs a dosáhlo rovnosti ve všech třech sektorech, a i díky tomu se mohlo zaměřit ve vlastních MDGs+ více na potřeby dívek v chudých severovýchodních a jižních oblastech. V Myanmaru a ve Vietnamu byla snaha přizpůsobit vzdělávací systém potřebám dívek realizována prostřednictvím zapojení se do programu „Vzdělání pro všechny“ či investicemi do školství, což byly přímé nástroje implementace MDGs. Tento vývoj stál ve velké míře na rozvojové pomoci a asistenci programů OSN a opravdu se v tomto ohledu podařilo třetímu MDG přispět ke zlepšení rovnosti ve školství. Právě do podpory školní docházky dívek plynula i největší část financí z rozpočtů na genderovou problematiku, protože vzdělání bylo měřítkem, zda se cíl splnil či nikoliv a jiné oblasti byly tak mnohdy opomíjeny. Kde se ale projeví slabiny tohoto MDG nejvíce, bylo uplatnění žen na trhu. Otázkou bylo do jaké míry samotný ukazatel „*zvýšení podílu žen v placeném nezemědělském sektoru*“ měl pro zlepšení postavení žen význam. Podíl žen se v tomto sektoru sice zvyšoval ve všech třech zemích, ale jak je patrné, velká část těchto žen byla zaměstnaná v lehké tovární výrobě v nízkokvalifikovaných pozicích, ve špatných pracovních podmínkách a s nízkým platem. Ve skutečnosti se jejich postavení prací v nezemědělském sektoru tedy nezlepšilo. Další

aspektem, souvisejícím s tímto ukazatelem, byl nárok žen na rovné povýšení a platové ohodnocení, stejně jako uplatnění v jejich oboru. Je pravdou, že byl sice v rámci prvního MDG zahrnut úkol: „*Odstranit nezaměstnanost a zajistit důstojnou práci pro všechny včetně žen a mladých lidí*“, což v praxi ale nepožadovalo stejné podmínky pro ženy. Celá tato škála aspektů od pracovních podmínek, rovného platového ohodnocení, až po podporu účasti ve vyšších rozhodovacích pozicích a uplatnění v oboru, byla v rámci třetího MDG opomenuta, přestože jsou tyto faktory evidentně důležité pro posílení postavení žen na trhu práce.

Na zvýšení podílu křesel držených ženami v národních parlamentech neměly MDGs dle mého názoru velký vliv, i přestože byla situace monitorována a výsledky byly publikovány. V Thajsku to bylo například způsobeno tím, že účast žen v politice je tradičně velmi málo podporována ze strany společnosti. Z tohoto důvodu ji nepodporovala ani sama thajská vláda, protože nechtěla ztratit přízeň veřejnosti, čímž ale evidentně nemohlo dojít ani ke zlepšení. Byl to přitom v podstatě jediný ukazatel, který bránil Thajsku dosáhnout lepších výsledků v genderové rovnosti. V Myanmaru byla vrcholová politická účast žen přímo znemožněna vojenskou vládou. Po změně režimu došlo k poměrně rapidnímu nárůstu podpory účasti žen v politice ze strany veřejnosti, což bylo možné pozorovat u loňských voleb. U obou dvou příkladů lze vidět, že procento křesel držených ženami v národním parlamentu velmi záleží na místních podmínkách a přístupu místních obyvatel.

Tento ukazatel podílu žen v národním parlamentu má tedy sám o sobě několik slabín. První slabinou je, že byl vztažen pouze velmi specificky na národní parlament a opomíjel tak celý státní aparát a všeobecně vedoucí pozice. Je pravdou, že ženy v národním parlamentu pomáhají prosadit důležité genderové zákony, ale na druhou stranu pro celkové postavení žen je důležité, když se taktéž dostanou do různých vedoucích pozic. Druhou slabinou je, že k těmto požadavkům v rámci MDGs nebyly připojeny legislativní kroky, které by je garantovaly. Thajsko i Vietnam ze své vlastní iniciativy paralelně ukotvovaly genderovou rovnost ve svých legislativách, třeba schválením rovných platových podmínek či udělením vlastnických a dědických práv ženám. Nicméně tím, že tomu nebyla věnována mezinárodní pozornost, byl zde vytvořen prostor pro nedodržování či obcházení zákonů, např. již zmíněné nedodržování stejných platových podmínek pro ženy. V Myanmaru byla situace zřejmě nejkritičtější, kdy se jednotlivé články a podčlánky vztahující se k právům žen v národní ústavě vzájemně vylučovaly. Pokud by MDGs byly

spojeny i s nutností přijmout a dodržovat mezinárodní úmluvy, je možné, že by došlo k lepšímu naplnění daných ukazatelů.

Thajky, Vietnamky a ženy z Myanmaru se tedy zřetelně setkávají s diskriminací v politickém a pracovním životě. V těchto oblastech jí mohou ale do určité míry uniknout zvýšením vzdělání, kvalifikace či za pomoci legislativy. Zatímco z diskriminace ve sféře soukromého života se lze vymanit jen zřídka a s obtížemi. To má samozřejmě zásadní vliv na celkové postavení žen, jelikož v domácnosti tráví značnou část svého života. Do konceptu třetího MDG nebyl tento aspekt zahrnut, v čemž osobně spatřuji vůbec největší slabinu třetího cíle. Ženy jsou v tomto ohledu nejčastěji vystaveny domácímu násilí, které je ve všech třech zemích tolerováno podle podobných tradičních principů a náboženských přesvědčení. Přičemž paradoxně, i když ženy mohou dosáhnout dobrého vzdělání a snad i dobré pracovní pozice, tak proti násilnickému partnerovi nemají díky společenskému tlaku možnost se bránit. V Thajsku i ve Vietnamu existují národní zákony proti domácímu násilí již od roku 2007, ale v praxi jejich vlády přikládají větší pozornost jiným typům násilí, jako je znásilnění či obchod s lidmi. Nepopírám, že by nebylo problematické domácí násilí do konceptu MDGs zahrnout. Spousta žen by násilí ze strany partnera ze strachu nepřiznala, a tak by obraz reálné situace byl pravděpodobně do jisté míry zkreslen. I přesto si myslím, že by zvýšená pozornost mohla jistě vést ke zlepšení situace. Dalším z důležitých aspektů života ženy je starost o rodinu. Tu v drtivé většině v těchto státech vykonávají pouze ženy a délka jejich pracovního dne je v porovnání s délkou pracovního dne mužů o dost delší. Starost o rodinu jako neplacené zaměstnání není bohužel ani ve vybraných státech a nebyla ani v MDGs zohledněna.

Kritika, která tvůrcům MDGs vytkla opomenutí všech těchto faktorů, přivedla odborníky při tvorbě SDGs k zásadní diskuzi o tom, jak navazující koncept rozšířit tak, aby pokryl tyto důležité oblasti. A tak do pátého SDGs „*Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek*“ byly zahrnuty cíle, jako ukončení všech forem diskriminace žen, odstranění veškerého násilí vůči ženám včetně obchodu s lidmi a sexuálního vykořisťování, legislativní zavedení stejných práv či podpora žen ve vedoucích postaveních ve všech oblastech.

Ze sledování situace zdraví žen mohu říci, že díky pátému MDG došlo ke znatelnému zlepšení reprodukčního zdraví žen v Thajsku, ve Vietnamu a v menší míře i v Myanmaru. Prostřednictvím pátého MDG se začalo investovat do zdravotnických zařízení, školení odborného personálu či propagace antikoncepčních prostředků. Thajsko s Vietnamem investovaly do zlepšení zdravotnictví již před implementací MDGs a tak vstupovaly do nového tisíciletí se znatelně lepšími podmínkami, než tomu bylo u Myanmaru. V případě prvního úkolu se podařilo snížit mateřskou úmrtnost o 2/3 pouze ve Vietnamu, ale i v Thajsku a Myanmaru došlo k výraznému zlepšení, přestože se ze svých výchozích hodnot na 2/3 snížení nedostaly. Myanmar byl extrémním případem s enormní mírou úmrtnosti a na zlepšení situace zde měla velký podíl rozvojová pomoc, sledování situace a angažovanost OSN. Myslím si, že MDGs v oblasti zlepšování zdraví žen zde sehrály větší roli, než ve zlepšování postavení žen.

Pátý cíl byl, dle mého názoru a poznatků, lépe a komplexněji vydefinovaný než cíl třetí. Zvláště poté, co byl k pátému cíli přidán druhý úkol, postihoval široké spektrum problematiky, která do reprodukčního zdraví žen patří. Přitom ale nebylo u tohoto cíle komplikované identifikovat stěžejní ukazatele, jelikož reprodukční zdraví žen není tak abstraktním tématem jako je genderová nerovnost. Bylo zcela jasné, na co je třeba se zaměřit. A tak pátý MDG upozornil na to, že úmrtí matek je velkým problémem, se kterým lze bojovat prenatální péčí a školením odborného personálu. Ze statistik zemí je patrné, že čím více ženy začaly navštěvovat lékaře a čím více porodů bylo prováděno odbornými pracovníky, tím se snižovala mateřská úmrtnost. Je tu jasná vzájemná závislost, což prokázalo, že pátý MDG v tomto ohledu pomohl situaci zlepšit. Předpokladem pro toto zlepšení byla ale dostupná zdravotní péče.

Zbylé tři ukazatele užití antikoncepce, neplánované rodičovství a porodnost mladistvých nezávisely pouze na dostupnosti a úrovni zdravotní péče, ale také na společenských poměrech a přístupu. Nedostatkem ukazatelů užití antikoncepce a neplánovaného rodičovství bylo, že zahrnovaly pouze vdané ženy, nikoliv svobodné sexuálně aktivní. A to by určitě mělo vliv na výsledek statistik ve všech zemích, nejvíce pak v dnešním Thajsku, kde se poměry uvolňují a stále více žen žije sexuálním životem mimo sňatek. Také ženy pracující v sexuálním průmyslu jsou obvykle svobodné a tvořily by významnou část statistik. Z tohoto důvodu zde bohužel nelze vytvořit kompletní obraz o tom, jaká situace ve skutečnosti v daných zemích byla. Je zjevné, že ve všech zemích je

žádoucí šíření osvěty a zavádění sexuální výchovy, zejména v chudších oblastech. S tím například Thajsko již začalo a stalo se to i součástí konceptu SDGs.

Celkovým problémem pátého cíle a i dalších cílů zaměřených na zdraví bylo, že se investovalo spíše do odvětví, která souvisela s jejich naplňováním (Fehling, Nelson, Venkatapuram, 2013). To vedlo všeobecně k tomu, že se např. školil porodní personál či se investovalo do rozšíření očkování, ale menší investice už plynuly do celého zdravotního systému. Došlo tedy opravdu ke zlepšení zdraví matek, ale méně už ke zlepšení zdraví všech žen celkově. Rozvoj zdravotnictví byl proto zohledněn ve třetím SDG „*Zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoliv věku*“, které v jednom z úkolů vyžaduje investice do zdravotnictví a obecné školení zdravotních pracovníků. Také je požadováno všeobecné pokrytí obyvatelstva zdravotním pojištěním. Ve Vietnamu i v Thajsku se ukázalo, že pojištění je důležité zejména pro nejchudší ženy, které by si jinak nemohly zdravotní péči dovolit. To také nad rámec MDGs napomohlo ke snížení úmrtnosti matek.

Thajsko, Vietnam i Myanmar se nehledě na konkrétní oblasti cílů potýkají i s jinými problémy ve svých nejchudších oblastech. Jsou to obyčejně zemědělské či horské odlehle oblasti, kde taktéž převážně žijí etnické menšiny. Vyskytuje se zde vyšší chudoba, negramotnost, nerovnost pohlaví ve školství, čtenější úmrtí dětí a matek, porodnost mladistvých či nezaměstnanost. Lidé zde více tradičně smýšlejí a těžko se vzdávají svých zvyků. Mnohé odlehle regiony nejsou strategicky důležité, a proto do nich plynou mnohem menší investice. Bariéry, se kterými se místní etnické menšiny setkávají, nejsou jen ekonomické a politické, ale také kulturní či jazykové. Thajsko se ve zlepšování situace těchto regionů dostalo v rámci MDG+ nejdále, a přestože cíle mnohdy nebyly naplněny, byl to zásadní krok kupředu. Vietnam se o zlepšení snažil v rámci svých VDGs, ale ne v takovém rozsahu jako thajské MDG+. Myanmar zapojil rozvoj pohraničních a zemědělských oblastí do svých národních plánů, ale je zde otázka, do jaké míry byla konkrétní pomoc vůbec poskytována. Charakteristické pro tyto regiony je, že dívky často opouští školy, aby mohly pracovat či se starat o rodiny. Nedosáhnou potřebného vzdělání, aby se dostaly do vedoucích pozic nebo aby získaly práci mimo zemědělský sektor nebo mimo průmyslový sektor pro zaměstnance s nízkou kvalifikací. Brzy vstupují do manželství, což vede k větší porodnosti mladistvých. Nedostupná zdravotní péče pak k větší úmrtnosti matek. A tak i když během let došlo k mírným zlepšením, MDGs zde měly jen relativně malý vliv na zlepšení situace žen a regiony stály stále na posledních

příčkách statistik. Do budoucna je pozvednutí těchto oblastí výzvou pro všechny tři země. Pravděpodobně je třeba vytvořit i specifické cíle pro potřeby každého regionu zvlášť.

Všeobecně lze říci, že Thajsko i Vietnam zahrnuly některé faktory, které nebyly konkrétní součástí MDGs, ale logicky byly potřebné pro zlepšování zdraví žen a jejich postavení, do zákonů a investovaly do těchto oblastí ještě předtím, než se staly součástí SDGs. U Myanmaru se tato větší angažovanost očekává od nové vlády, která nastoupila do výkonu úřadu teprve letos na konci března. Každá země má také své specifika, se kterými bojovaly v rámci, ale i nad rámec, MDGs.

V Thajsku se jasně projevilo, že boj proti obchodu s lidmi v MDGs chyběl. Přestože má legislativní ochranu a postavení žen na relativně dobré úrovni, tak stále zůstává v zajetí nelegálního obchodu a organizovaného zločinu zaměřeného na ženy a prostituci. Tento aspekt ohrožuje ženy mnohem více, než jim oficiální zákony stačí pomáhat. Vláda i přesto, že má kapacity potřebné k tomu tuto problematiku řešit a je to i její oficiální hlavní priorita, není ochotna tvrději proti sexuálnímu a pornografickému obchodu zasáhnout. Pravděpodobně v tomto ohledu hraje velkou roli korupce. Thajsko je známým centrem obchodu s ženami v jihovýchodní Asii. Ženy z Bangladéše a Myanmaru jsou sem prodávány a následně jsou pak spolu s Thajkami posílány do dalších zemí. Obchod podporuje i sexuální turistika, která je pro zemi důležitým zdrojem příjmů. Turisté podpoří jak nelegální obchod, tak ale i ekonomiku země. Tento obchod jde ruku v ruce s obchodem s drogami, proti kterému Thajsko též dlouhodobě bojuje. Zajímavostí je, že boj s drogami na severu země v oblasti tzv. Zlatého trojúhelníku vedl k rozbití místního tradičního modelu rodiny, která se živila pěstováním máku pro produkci opia. Pokud si zde mladý muž chtěl vzít dívku, musel opatřit vysoké věno. To si ale mladí muži nemohli dovolit po tom, co stát zkonfiskoval nezabrané pozemky a zakázal jejich rodinám pěstování máku. Pro rodinu dívky se ale snížení hodnoty věna rovnalo ponížení. A tak dívky raději následně migrovaly do měst za prací, kde byly vystaveny hrozbě obchodu s lidmi (Adams, Gillogly, 2012). Jak je tedy patrné, v případě Thajska se jedná o začarovaný kruh. Je evidentní, že tato problematika v MDGs chyběla. Minimálně mohlo být publikováno monitorování situace, které by všeobecně rozšiřovalo povědomí o problému. Ve skutečnosti to totiž není problém jen jihovýchodní Asie, ale jde i o celosvětový problém, ohrožující ženy v mnoha rozvojových a i rozvinutých regionech. Z tohoto důvodu byl boj s obchodem se ženami do SDGs už zařazen.

S obchodem s lidmi se potýká i Myanmar, odkud jsou ženy odváženy do Thajska a zároveň je tranzitní zemí pro ženy z Bangladéše. Vojenská junta sice po implementaci MDGs zavedla postihy proti obchodu s lidmi a některá další opatření, ale sama dlouhá léta využívala lidi k nuceným pracím při budování infrastruktury a k nedobrovolnému verbování do armády. I proto se stavěla velmi laxně k únosům obyvatel ze strany obchodníků s lidmi. Lokální vládní struktury byly často samy do obchodu zapojeny. Myanmar na rozdíl od Thajska poskytoval velmi malou pomoc obětem obchodu s lidmi při návratu do vlasti či do rodného regionu. Tento přístup přináší otázku, do jaké míry vlastně byly MDGs v Myanmaru do roku 2011 reálně naplňovány. Podle mého názoru lze například jasně rozeznat rozdíl mezi OSN zprávou o naplňování MDGs z roku 2005, který byl vydaný pod přímou záštitou Čestného předsedy vlády Myanmarského Svazu a na kterém pracovaly vesměs jen ministerstva země, od zprávy z roku 2011, na které pracoval Myanmarský OSN tým. První zpráva i přes situaci, která v Myanmaru panovala, byla napsána v poměrně pozitivním tónu, zatímco v druhé zprávě lze jasně identifikovat problémy, kterým Myanmar skutečně čelí. Z tohoto důvodu jsem musela využít i alternativní zdroje, např. od Asijské rozvojové banky, abych získala detailnější představu o situaci v Myanmaru v prvním desetiletí. Toto opět jasně ukazuje na problematiku poskytování rozvojové pomoci autoritářským režimům. Pokud by zde nedošlo k uvolnění poměrů, nebyla by pravděpodobně dostupná reálná data o tom, kam rozvojová pomoc skutečně putovala.

Podobně jako v Thajsku držely ženy v Myanmaru velmi nízké procento křesel v Národním shromáždění. V Myanmaru vojenská junta neměla zájem na větším prosazování práv žen a legislativní genderové rovnosti. Absence žen ve vládnoucích strukturách byla velmi zřetelná. Při implementaci MDGs nebyl rozšiřován tento koncept, jak tomu bylo v Thajsku a ve Vietnamu. S příchodem civilní vlády ale došlo ke zlepšení situace. Zásadní podmínkou pro zlepšení bylo i to, že obyvatelé získali větší míru svobody. Civilní vláda změnila svou rozvojovou politiku a politické strany pod společenským tlakem zapojovaly mnohem více žen do vlastních řad. Od voleb v roce 2015 se očekávaly ještě dramatičtější změny. A opravdu došlo k trojnásobnému zvýšení počtu křesel v národním parlamentu držných ženami. Ale po jmenování vlády na konci března 2016 bylo jasné, že ve vládě změny tak razantní nebudou. Jedinou ženskou členkou vlády se stala Au Schan Su Ťij a to přineslo mnohá zklamání.

U Vietnamu se potvrdil můj předpoklad, že díky své sociální politice budou mít ženy podle statistik lepší postavení, než ženy v Thajsku. Nicméně zásadní problém, který se dotýká i Vietnamek, je nesvoboda slova. Rozmach internetu přinesl do Vietnamu prostor, kde obyvatelé mohli alespoň po určitou dobu vyjadřovat své názory. Režim ale v posledních pár letech začal proti tomu zasahovat a internetové diskuze kontrolovat. S velkou frekvencí jsou v posledních třech letech zatýkáni bloggeři a bloggerky, kteří se negativně vyjádřili o režimu a jsou nezřídka následně odsouzeni k vězení. Tyto „razie“ se provádí na základě přijatého zákona z roku 2013, kdy bylo vyjadřování a diskuze o současných poměrech ve Vietnamu na internetu zakázáno. Nesvoboda tisku a projevu je odvrácenou stránkou režimu a je ve výrazném kontrastu s pokrokem a reformami, kterých se doposud dosáhlo. Vietnam je tedy příkladem země, kde rozvojová pomoc poskytovaná prostřednictvím MDGs pomohla zlepšit postavení žen, ale za cenu toho, že byl podpořen nedemokratický režim. Přináší to i otázku, zda by implementace byla takto úspěšná, pokud by součástí MDGs byly i principy politické svobody. Pravděpodobně by tomu tak nebylo, ale na zlepšování specifických oblastí v rámci MDGs Vietnam zájem měl, a proto si v jejich naplňování vedl dobře.

Co se týče obchodu s lidmi, tak ten zatím nemá ve Vietnamu takovou sílu jako v Myanmaru či Thajsku. Zato se Vietnam více potýká s problémem v oblasti zdraví žen. Preference mužského pohlaví nenarozených dětí a následné velké množství potratů ohrožuje vietnamskou demografickou budoucnost. Tento problém je ve Vietnamu začarovaným kruhem, který lze jen těžko efektivně vyřešit. Žena má ze zákona nárok na potrat a i přes související problémy stát svobodnou volbu potratu nezakázal. Snažil se proti tomu bojovat zákazem sdělování pohlaví a omezením potratů. Lékaři i přes tento zákaz pohlaví matkám stále sdělovali. Ženy pak vyhledávaly neodborné pracovníky, kteří potraty prováděli a tak samy sebe vystavovaly ohrožení. V dnešní době se snaží situaci řešit snížením investic v případě, že zdravotní zřízení nerespektuje tato pravidla. Pro srovnání, v Thajsku a v Myanmaru jsou potraty zakázány, pokud se nejedná o znásilnění či těhotenství ohrožující zdraví matky. Potraty jsou důležitou součástí reprodukčního zdraví žen a jejich práv a podle kritik měly být začleněny i do MDGs, což je patrné i z mé analýzy. Preference mužského pohlaví není problém pouze ve Vietnamu, ale je to záležitost celé jižní a východní Asie, především pak dvou hlavních demograficky silných států Indie a Číny. Každý stát si sice řeší tento problém svou vlastní legislativou a bylo by zřejmě těžké ho zařadit do měřítek MDGs, ale rozhodně by si zasloužil více mezinárodní

pozornosti a sledování, i díky velikosti tohoto rozvojového regionu. A nejen preference mužského pohlaví a s tím spojené potraty, ale celková potratovost jako zvláštní ukazatel. Ve SGDs již byly potraty zohledněny v rámci reprodukčních práv podle Pekingské akční platformy z roku 1995 a Akčním programem Mezinárodní konference o populaci a rozvoji z roku 2015 a jejich dodatky.

Závěr

Z poznatků ze sledování situace a vývoje statistik v Thajsku, Vietnamu a Myanmaru lze říci, že do jisté míry třetí a pátý MDG přispěly ke zlepšení situace a zdraví žen v daných státech. Z diskuze je patrné, že zvolené oblasti rozvoje jsou mnohem komplexnější, než MDGs ve svém rozsahu postihovaly. V případě mnou vybraných států došlo především ke zlepšení ve vybraných ukazatelích a cílech třetího a pátého MDG, ale zlepšení celkového postavení a zdraví žen je diskutabilní. Tím, že výzkumy nepostihovaly všechny důležité aspekty života žen, nenabízely pohled na celkovou reálnou situaci žen. Navíc ke zlepšení došlo značně nerovnoměrně ve všech regionech daných zemí. Bylo tedy třeba, aby se země samy soustředily i na další problematiku spojenou s postavením a zdravím žen ve vlastní legislativě a rozvojové politice. Bez této iniciativy a ochoty vlády situaci měnit a rozvojovou pomoc efektivně přerozdělovat, by MDGs samy o sobě i s finanční, materiální či personální pomocí nepřinesly zlepšení.

Existují pravděpodobně regiony, kde nastavení a způsob implementace MDGs nedosáhly zásadnějších změn. Z hlediska jihovýchodní Asie je ale možné říci, že se tento koncept podpory, alespoň co se týče třetího a pátého MDG víceméně osvědčil. Hrály v tom velkou roli ale ekonomické, politické a sociální předpoklady. Kritika nedostatků MDGs se tedy v mé analýze v téměř všech bodech potvrdila. Jednalo se především o tyto aspekty kritiky MDGs: implementace „shora dolů“, charitativní přístup a ovlivňování publikovaných dat vládami, což bylo nejzřetelnější právě u Myanmaru. A proto bylo přínosné srovnání Myanmaru s Vietnamem a Thajskem, kdy se ukázalo, za jakých podmínek pomoc v rámci MDGs funguje a za jakých nikoliv.

I přes výše zmíněné nedostatky si myslím, že tyto cíle dokázaly poprvé strhnout celosvětovou pozornost na kritické oblasti rozvoje a poukázaly i na to, že v dnešní době globalizace může mít přímý i nepřímý vliv na život člověka, ale i na událost či situaci na druhém konci světa. Taktéž ukázaly, že mezinárodní společenství je schopné definovat zásadní problémy, které je pak následně schopné celosvětově měnit. MDGs tak nastavily zcela nový diskurz, ze kterého rozvojová pomoc ve 21. století vychází v rámci SDGs a pravděpodobně i v budoucnu bude vycházet.

Seznam použité literatury a pramenů

- ADAMS, Kathleen M., Kathleen A. Gillogly. 2011. *Everyday Life in Southeast Asia*. Bloomington: Indiana University Press. ISBN 978-0-253-35637-6.
- BAŇOUCH, Hynek, Martin Fedorko (eds.). 2000. *Mezinárodní organizace*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. ISBN 80-210-2474-7.
- BEČKA, Jan. 2007. *Dějiny Barmy*. Praha: NLN. ISBN 978-80-7106-520-3.
- TOŽIČKA, Tomáš (ed.). 2009. *Příliš vzdálené cíle*. 2. vydání. Praha: Česko proti Chudobě/Educon. ISBN 978-80254-3279-2.
- DRUMMOND, Lisa B.W., Helle Rydstrom. 2004. *Gender practises in contemporary Vietnam*. Kodaň: NIAS Press/ Singapur: Singapore University Press. ISBN 978-87-91114-72-4.
- HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
- HLAVATÁ, Lucie, Ján Ičo, Petra Karlová, Karel Kučera, Roman Musil, Mária Strašáková. 2008. *Dějiny Vietnamu*. 1. vydání. Praha: NLN. ISBN 978-80-7106-965-2.
- HROCH, Miroslav a kol. 1985. *Úvod do studia dějepisu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-383- 85.
- CHOUVY, Pierre-Arnaud. 2013. *An Atlas of Trafficking in Southeast Asia*. Londýn, Velká Británie: I.B. Tauris & Co. Ltd. ISBN 978-1-84885-815-2.
- MCGREGOR, Andrew. 2008. *Southeast Asian Development*. Abingdon, UK: Routledge. ISBN 978-0-415-38416-2.
- REICHL, Jiří. 2009. *Kapitoly metodologie sociálního výzkumu*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3006-6.
- SURYNEK, Alois, Růžena Komárková, Eva Kašparová. 2001. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press. ISBN 80-7261-038-4.
- ŠANC, David, Marek Ženíšek a kol. 2009. *Pacifická Asie z politologické perspektivy*. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Česnek. ISBN 978-80-7380-234-9.
- WYATT, David K. 2003. *Dějiny Thajska*. 2. vydání. Praha: NLN. ISBN 80-7106-492-0.

Seznam použitých článků a studií

ADB. 2005. *Vietnam: Gender Situation Analysis* [online]. Hanoi, Vietnam: Viet Nam Resident Mission [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <<http://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/32246/cga-viet-nam.pdf>> (ADB, 2005)

ADB. 2012. *Myanmar: Interim Country Partnership Strategy* [online]. Naypyitaw, Myanmar: Myanmar Resident Mission [cit. 2016-04-03]. Dostupné z: <<http://www.adb.org/sites/default/files/linked-documents/icps-mya-2012-2014-ga.pdf>> a <<http://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/33702/files/icps-mya-2012-2014.pdf>> (ADB, 2012)

ADB. 2013. *Country Partnership Strategy Thailand 2013-2016. Gender Analysis* [online]. Bangkok, Thajsko. Thailand Resident Mission [cit. 2016-04-03] Dostupné z: <<http://www.adb.org/sites/default/files/linked-documents/cps-tha-2013-2016-ga.pdf>> (ADB, 2013)

Fehling, Maya, Brett B. Nelson, Sridhar Venkatapuram. 2013. *Limitation of the Millennium Development Goals: a literature review*[online]. Abingdon, UK: Routledge, Taylor&Francis <<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17441692.2013.845676>> (Flehling, Nelson, Venkatapuram, 2013)

Fukuda-Parr, Sakiko. 2008. *Are the MDGs priority in the development strategies and aid programmes? Only few are!* [Online]. Leibniz: Leibniz Information Centre for Economics [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <<http://www.econstor.eu/handle/10419/71829>> (Fukuda-Parr, 2008)

Gender Equality Network. 2013. *Myanmar Laws and CEDAW. The Case for Anti-Violence Against Women Laws (+Thailand and Vietnam case studies)* [online]. Naypyidaw, Myanmar: Gender Equality Network [cit. 2016-04-08] <http://www.burmalibrary.org/docs20/Myanmar_Law+CEDAW-en-red.pdf> (Gender Equality Network, 2013)

Glopolis. 2010. *Development in Domestic and Global Politics: Broader streams of post-2015 work* [online]. Praha: Glopolis o.p.s. [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <<http://glopolis.org/cs/clanky/studie-development-domestic-and-global-politics/> > (Glopolis, 2010)

Gustavsson, Magnus. 2015. *Financování pro rozvoj. Co lze očekávat od summitu v Addis Abebě* [online]. Praha: Glopolis [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <[file:///C:/Users/Majklin/Downloads/pracovni-material-summit-addis-abeba%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Majklin/Downloads/pracovni-material-summit-addis-abeba%20(1).pdf)> (Gustavsson, 2015)

Krasno, Jean. 2001. *The founding of the United Nations – International Cooperation as an Evolutionary Process*[online]. New Haven, CT, USA: ACUNS[cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://acuns.org/wp-content/uploads/2012/06/The_Founding_of_the_United_Nations__International_Cooperation_as_an_Evolutionary_Process.pdf> (Krasno, 2001)

OECD. 2006. *The History of OECD's Development Assistance Committee*[online]. Paříž: OECD Publications[cit. 2016-03-14]. Dostupné z:<<http://www.oecd.org/dac/1896808.pdf>> (OECD, 2006)

OSN. 1945. *Charta organizace spojených národů* [online]. San Francisco, USA: United Nations [cit. 2016-03-02] Dostupné z: <<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>> (OSN, 1945)

OSN. 1947. *The Yearbook of the United Nations 1946-1947*[online]. Lake Success , NY: United Nations DPI [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <<http://unyearbook.un.org/>> (OSN, 1947)

OSN. 1961. *General Assembly: Resolutions adopted on the report of the Second Committee*[online]. New York City, NY [cit. 2016-03-01] Dostupné z: <[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1710%20\(XVI\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1710%20(XVI))> (OSN, 1961)

OSN. 1967. *The Yearbook of United Nations 1965*[online]. USA: United Nations DPI [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <<http://unyearbook.un.org/>>

(OSN, 1967)

OSN. 1976. *The Yearbook of United Nations 1976* [online]. New York City, NY: United Nations DPI [citováno 2016-03-05]. Dostupné z: <<http://unyearbook.un.org/>>

(OSN, 1976)

OSN. 1995. *Beijing Declaration and Platform for Action*[online]. New York: United Nations publication[Citováno 2016-03-10]. Dostupné z:

<<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf> >

(OSN, 1995)

OSN. 2000. *United Nations Millennium Declaration*[online]. New York City, NY: United Nations DPI[cit. 2016-03-10] Dostupné z:

<<http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>>

(OSN, 2000)

OSN. 2001. *National Human Development Report 2001. Doi Moi and Human Development in Vietnam* [online]. Hanoj, Vietnam: The Political Publishing House [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/vietnam_2001_en.pdf>

(OSN, 2001b)

OSN. 2001. *Road map towards the implementation of the United Nations Millennium Declaration* [online]. New York City, NY: United Nations DPI [cit. 2016-03-11].

Dostupné z: <<http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a56326.pdf> >

(OSN, 2001a)

OSN. 2003. *Indicators for Monitoring the Millennium Development Goals- Definitions, Rationale, Concepts and Sources* [online]. New York City, USA: UNDP [cit. 2016-03-15].

Dostupné z: <<http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/mdg/indicators-for-monitoring-the-mdgs.html> >

(OSN, 2003)

OSN. 2004. Thailand Millennium Development Goals Report 2004 [online]. Bangkok, Thajsko: United Nation Country Team in Thailand [cit. 2016-04-01]. Dostupné z <file:///C:/Users/Majklin/Downloads/Thailand_MDGReport_2004%20(1).pdf> (OSN, 2004)

OSN. 2005. *The Millennium Development Goals Report of Myanmar* [online]. Naypyidaw, Myanmar: Ministry of National Planning and Development, UNDP Myanmar [cit 2016-04-04] Dostupné z: <<http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/mdg/mdg-reports/asia-pacific.html>> (OSN, 2005)

OSN. 2009. *Human Security, Today and Tommorrow. Thailand Human Development Report 2009*[online]. Bangkok, Thajsko: UNDP [cit. 2016-04-03]. Dostupné z: <<http://hdr.undp.org/en/content/human-security-today-and-tomorrow>> (OSN,2009a)

OSN. 2009. *Thailand Millennium Development Goals Report 2009* [online]. Bangkok, Thajsko: Office of the National Economic and Social Development Board [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <<http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/mdg/mdg-reports/asia-pacific.html>> (OSN,2009a)

OSN. 2011. *Thematic Analysis 2011. Achieving the Millennium Development Goals in Myanmar*[online]. Naypyidaw, Myanmar: UNCT Myanmar [cit. 2016-04-06] Dostupné z: <<http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/mdg/mdg-reports/asia-pacific.html>> (OSN, 2011)

OSN. 2014. *Annual Report 2014 UNDP Myanmar*[online]. Naypyidaw, Myanmar: UNDP Myanmar [cit. 2016-04-06] Dostupné z: <http://www.mm.undp.org/content/dam/myanmar/docs/Publications/UNDP_MM_Annual_Report_2014ENG_web.pdf> (OSN, 2014)

OSN. 2015. Country Report. 15 years achieving the Viet Nam Millennium Development Goals [online]. Ho Či Minovo Město, Vietnam: Joint Stock & Truong An Commercial Company[cit. 2016-04-07] Dostupné z: <<http://www.vn.undp.org/content/vietnam/en/home/library/mdg/country-report-mdg-2015.html>> (OSN,2015b)

OSN. 2015. The Millennium Development Country Goals Report 2015[online]. New York, USA: United Nations [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <[http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%201\).pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf)> (OSN, 2015a)

Romanow, Liza. 2012. *Global Majority E-Journal, Vol.3, No. 1, The Women of Thailand (str. 44-60)* [online]. Washington: American University, College of Arts and Science. [cit. 2016-04-01] Dostupné z: <<http://www.american.edu/cas/economics/ejournal/2012-spring.cfm>> (Romanow, 2012)

Skard, Torild. 2008. *Promoting the Status of Women in the UN System: Experiences from an Inside Journey* [online]. New Haven, CT, USA: ACUNS [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <<http://acuns.org/wp-content/uploads/2012/06/GettingOurHistoryRight.pdf>> (Skard, 2008a)

Skard, Torild. 2008. *Getting our History Right: How Were the Equal Rights of Woman and Man Included in the Charter of the United Nations ?*[online]. New Haven, CT, USA: ACUNS [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <<http://acuns.org/wp-content/uploads/2012/06/GettingOurHistoryRight.pdf>> (Skard, 2008b)

Teanravisitsagool, Pattama. 2012. Post-2015 development agenda: Perspectives from Thailand[online]. Bangkok, Thajsko: Office of the National Economic and Social Development Board[citováno: 2016-04-01]. Dostupné z: <https://www.kdi.re.kr/data/download/attach/9610_11.pdf> (Teanravisitsagool, 2012)

Seznam internetových zdrojů

<http://hdr.undp.org/en/composite/HDI>, OSN HDI [cit. 2016-03-10]

(online, HDI)

<http://hdr.undp.org/en/composite/GII> ,OSN GII [cit. 2016-03-30]

(online, GII)

<http://indicators.ohchr.org/>,OSN databáze [cit. 2016-03-30]

(online, OSN databáze)

<http://www.mmmtimes.com/index.php/national-news/16395-women-ready-for-tilt-at-more-seats.html>, Myanmar Times [cit. 2016-04-09]

(online, MT)

<http://www.asean.org/asean-economic-community/>, ASEAN [cit. 2016-04-10]

(online, ASEAN)

<http://asiafoundation.org/in-asia/2016/03/02/myanmar-elections-usher-in-unprecedented-number-of-women-parliamentarians/> , The Asia Foundation [cit. 2016-04-15]

(online,TAF)

<http://www.unwomen.org/en> , OSN UN Women [cit. 2016-04-01]

(online, UN Women)

http://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/ldc/ldc_list.pdf OSN LDCs [cit. 2016-04-10]

(online, LDCs)

<http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/brief/global-poverty-line-faq>;

<https://sustainabledevelopment.un.org/sdg1>OSN, SB [cit. 2016-03-15]

(online, hranice chudoby)

<http://www.un.org/en/development/other/overview.shtml> OSN, GPI [cit. 2016-04-10]

(online, GPI)